

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

4003

Ազգային ընտանեկան
աշխարհ

491.99-8

Մ-25

թ. 1880

491.99-8
U-25

Handwritten notes in the top right corner, including a large 'H' and some illegible characters.

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱԶԻՄՐԷՔ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂՇՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐՈՎ

ԵՒ ԱՅԻԲԵՆԱՐԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՈՒՍՅ

ՈՒՍՄՈՒՆՔ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՄՈՒՆՔ

Ուսումը լինի լուրջ, մանուկը լինի զուարթ.
Մանկավարժներն փողոնին ոյս է:

Ես ձեր սիրով տուն, տանիք,
Բարեկամներ, ընտանիք,
Յափշտակեալ կը մոռնամ
Ալիք, անդունդ, մահ՛ անդամ:
Ունենեմից:

ՅՕՐԻՆԵՅ Ս. ՄԱՆԳԻՆԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍ

Handwritten number: **3002**

Յովհաննէս Մարտիրոսեանցի Տպարանում

1880

2010

67924-42

ՄԱՐԿԻՆԻ

ԳՆԱՍԻԿԱՆ ԵՄԻՉԵՄՆԵՐԸ

ՄԱՐԿԻՆԻ ԵՄԻՉԵՄՆԵՐԸ

ՔՐՈՂՈՎԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԵՄԻՉԵՄՆԵՐԸ

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 10-го Юля 1880 г.

ՄԱՐԿԻՆԻ ԵՄԻՉԵՄՆԵՐԸ

ՄԱՐԿԻՆԻ ԵՄԻՉԵՄՆԵՐԸ

ՄԱՐԿԻՆԻ ԵՄԻՉԵՄՆԵՐԸ

Тип. И. Мартиросянца. на Орбелиановской улицѣ д. № 5.

ԱԳՎԱՅԻՆ

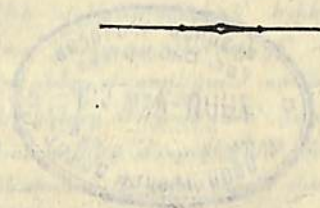
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱԶԻՍՐԷՔ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՈՒԱՅ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ *)

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

*) Այս երկու ատակ հատուածներէջ եւրպանչիւրը տարբեր դործա ծութիւն ունի. տես «Բացատրութիւններ» ուսուցչի համար, մանաւանդ վեպ ջերորդ հատուածի (Ուժով կատուի) կարգաւ լարձուլէան բացատրութիւնը:

23099 42

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

12618-58

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՆԱԻ ԱՐՉԱԿ ԵՒ ԱՊԱ ԲԱՌ ԱՌ ԲԱՌ

ՊԱՏՄԵԼՈՒ *) ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

1. ՃՆՃՂՈՒԿ

Կտուրը ցորեն փռեցի՝ չորցնելու համար,
ձնձգուհներ եկան ժողվան՝ ուտելու համար,
Քարը վեր կալաչ խփեցի՝ սպանելու համար,
Քուան գնացին ըերդի տանիք՝ գանգտելու համար,
Ղասաբի դանակ ուզեցի՝ մորթելու համար,
Սեծ պղինձն ուզեցի՝ եփելու համար,
Սաղ քաղաքը մեծարեցի՝ ուտելու համար,
Երեցներ ժողովեցան՝ օրհնելու համար,
Աղջիկներ ժողովեցան՝ ըմբուլի համար,
Պառաւներ ժողովեցան՝ փետելու համար,
Քեօխոււայ—գզեր տուն ձագեցին՝ խորվածի համար,
Քեթխուղէք բազմեցան՝ այս գովքի համար—

*) Ուսման վերջերը նաև արդարաւ յարմար են նոյն այս հատուածները:

Այ՛ ճ՛նճաւի,
 Կար՛նի քոթի,
 Սեպո՛ւն քոթի,
 Ուրե՛ն իւրի,
 Խը՛նն ջըրի,
 Աստ՛ի էլըրի,
 Պըրո՛ր ճոթի:

Փակեն երթան՝ կանգալու համար:

2. Ա.ՔԱՂԱՂ.

Կա՛կուկուկո՛ւ սանամեր,

էն մէկ հաւ կար, ո՛ր գնաց:

— Ծարաւ աղբիւր կո՛ւլ գնաց:

Ի՛նչ կար կտուց: — Ձիւ ու չա՛միջ:

Ո՛ր էր տանու: — Հարս ու փե՛սին:

Հարսն ո՛ր է նստել: — Ոսկէ թախտին:

Հարսն ի՛նչ է եփու: — Կո՛ւրկոտ:

Ո՛ր է բերել: — Պատի լա՛կոտ:

Ո՛ր ապարել: — Ձաջալ Ա՛կոր:

Ո՛ր է հարել: — Աղա՛ Սօ՛թան:

Ո՛ր է դրել: — Բաց սխտո՛ւհան:

Ո՛ր է կերել: — Կարայ փը՛շիկ:

Վա՛յ կարայ փը՛շիկ, վա՛յ կարայ փը՛շիկ,

Քո՛ մէրն ուրի քո՛ թը՛շիկ:

3. ԱՐԵԳԱԿ

Արեգա՛կ, արեգա՛կ, դուրս արել,

Հէրն ու մէրդ եկել էն,

Ոսկէ բլեթ բերել էն,

Պատի ծակը կոխել էն.

Սուհն եկել է, տարել է,

կատուն յեանէն վազել է,

Գոմէն ոտը կոտրել է,

Աղամանը վիթել է:

4. ԱՌԱՌՏՏ

Լուսոցո՛ւ, շուսոցո՛ւ.

Լասն է բարն,

Սըրն է ծառն,

Հասն է Լասն.

Այնորտար, վեր չաց բան,

Սոյլ ճորտու չունը քոթի:

Երեւե՛ր քո՛նքը էստ էր,
 Ոսկէ ալուսը քո՛նք էր,
 Քրիստոսը վրէ՛ն նստած էր,
 Լուսաւորելը չա՛նգած էր,
 Մէ՛ծ ու զոսի՛ն քո՛նք էր,
 Արդարե՛րը խորհա՛ն էր,
 Մեղա՛դրե՛րը շա՛ն էր:

5. ՔՈՑՐ ՈՒ ԵՂԱՍԹՐ

Ելնեմ ծառը զարդարեմ,

Վէր դամ տակը մինդարեմ,

Հաւե վառելը մորթեմ,

Ճանեմ գետը՝ լուանամ,

Երեմ ու չորանին տամ,

Չորանն ինձ մէկ ոչխար տայ,

Ոչխարըն Աստուծոն տամ,

Աստուած ինձ մէկ եղբայր տայ:

Եղբայր, եղբայր, ջան եղբայր,

Չանքս քեզ մատաղ, եղբայր.

Կարայ եմ կարել, կարճ եկել,

Բուզմայ եմ շարել, լսո՛ւ եկել.

Ճնճուղի լեզուն մեղրով

Քեզ համար եմ տապահել:

6. ՈՒԺՈՎ ԿԱՏՈՒ

Երել է մէկ տըմփուան շուն, գնաց մտաւ բաղերի մէջ.

բաղը կտարեց նորա ոտը, շունը հարցրեց

ասաց—տո՛, բաղ, դու շնտ ուժով ես,

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի՛ արեգակն ինձ չէր այրի:

Գնաց արեգակի մօտ՝ ասաց—տո՛, արեգակ, դու շնտ

ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, ամպն իմ գէնն չէր բռնի:

Գնաց ամպի մօտ՝ ասաց—տո՛, ամպ, դու շնտ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, անձրեն ինձնից չէր կաթի:
 Գնաց անձրևի մօտ՝ ասաց—տօ՛, անձրև, դու շատ ուժով ես:
 Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, խոտն ինձնից չէր բուսնի:
 Գնաց խոտի մօտ՝ ասաց—տօ՛, խոտ, դու շատ ուժով ես:
 Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, դառն ինձ չէր ուտի:
 Գնաց դառան մօտ՝ ասաց—տօ՛, դառ, դու շատ ուժով ես:
 Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, գայլն ինձ չէր ուտի:
 Գնաց գայլի մօտ՝ ասաց—տօ՛, գայլ, դու շատ ուժով ես:
 Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, շունն ինձ չէր խեղդի:
 Գնաց շան մօտ՝ ասաց—տօ՛, շուն, դու շատ ուժով ես:
 Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, սպառաւն ինձ չէր ջարդի:
 Գնաց սպառաւի մօտ՝ ասաց—քա՛, սպառաւ, դու շատ ուժով ես:
 Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, մուկն իմ հացը չէր կրծի:
 Գնաց մկան մօտ՝ ասաց—քա՛, մուկ, դու շատ ուժով ես:
 Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, կատուն ինձ չէր ուտի:
 Գնաց կատուի մօտ՝ ասաց—քա՛, կատու, դու շատ ուժով ես:
 Ասաց—հո՛ւ, ես ուժով եմ, որ ուժով եմ—

Մանրիկ, սպիտակ ատամ ունիմ,
 Սուր սուր դայիմ ճանկեր ունիմ,
 Սամուր քիւրքէ մուշտակ ունիմ,
 Աղէքտեկաց մուշտակն եմ,
 Թաթիւնտեկաց շուշտակն եմ:
 Ամառ պտուկած ծալքի գլխին,
 Զմեռ քնած թոնրի կշտին—
 Մեան, մեան, մըլաւան եմ,
 Մկներտեկաց հողեհան եմ:

7. ԱԻԱԳ ՄԿՆԻԿ:

Աւագ մկնիկ խաթունը լալաքը քաշեց գլխին և գնաց,
 հովիւ դուրս եկաւ նորա առաջ և ասաց. «Խէր ըլի, աւագ մկնիկ,
 այդպէս շտապով սուր ես գնում:—

— Խէր բարեն վրէժ ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:
 «Գնա, Աստուած յաջողի»:
 Գնաց, գնաց, առաջն եկաւ Բերրի և ասաց. «Խէր ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով սուր ես գնում»:
 — Խէր բարեն վրէժ ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:
 «Գնա՛, Աստուած յաջողի»:
 Գնաց, գնաց, երկն եկաւ առաջը և ասաց. «Խէր ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով սուր ես գնում»:
 — Խէր բարեն վրէժ ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:
 «Գնա՛, Աստուած յաջողի»:
 Գնաց, գնաց, ահագին ուր եկաւ առաջն ու ասաց. «Խէր ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով սուր ես գնում»:
 — Խէր բարեն վրէժ ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:
 «Գնա՛, Աստուած յաջողի»:
 Գնաց, գնաց, մէկ քնուի ծառ եկաւ առաջն ու ասաց. «Խէր ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով սուր ես գնում»:
 — Խէր բարեն վրէժ ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:
 «Գնա՛, Աստուած յաջողի»:
 Գնաց, գնաց, Խաղաղութի Թուա եկաւ առաջ և ասաց. «Խէր ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով սուր ես գնում»:
 — Խէր բարեն վրէժ ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:
 «Ալի ինձ առ»:
 — Ինձ ինչով կը պահես:

«Կտուցովս»:
 Մէկ մէկու հաւանեցին, գնացին Եօթն օր, Եօթ գիշեր հարսանիք արեցին, պսակուեցան:

Հարսանիքից պոճան. աքլարը գնաց քճէճ անելով դադում ճարելու. աւագ մկնիկն էլ մտաւ Թոնրի, որ վառի: Թոնրի կրակը կպաւ, աւագ մկնիկը մնաց Թոնրի մէջ, եղաւ ճժտիկ վժտիկ:

Աքլարը երեկոյեան տուն եկաւ, տեսաւ որ աւագ մկնիկն

ընկել է թոնիրը, եղել է ճժտիկ վժտիկ, գնաց կատարը կտրեց, կրամոխիւր թափեց գլխն ու նստեց:

Կառուին եկաւ, տեսաւ, ասաց. «Աքլարիկ, դու ինչո՞ւ ես կատարիկտրիկ, մոխրաչափիկ»:

— Օ՛հ, աքլարիկ կատարիկտրիկ, մոխրաչափիկ, աւագ մկնիկն ընկաւ թոնիր, եղաւ ճժտիկ վժտիկ:

Կաչաղակի փետուրները թափուեցան, գնաց նստեց ծառի վրէն:

Ծառին ասաց. «Կաչաղակիկ, դու ինչո՞ւ ես թեւթափիկ»:

— Օ՛հ, կաչաղակիկ թեւթափիկ, աքլարիկ կատարիկտրիկ— մոխրաչափիկ, աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ վժտիկ:

Ծառը կտրեցաւ, ընկաւ քարի վերայ:

Քարն ասաց, «Ծառիկ, դու ինչո՞ւ ես ճղակտոր»:

— Օ՛հ, ծառիկ ճղակտոր, կաչաղակիկ թեւթափիկ, աքլարիկ կատարիկտրիկ— մոխրաչափիկ, աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ վժտիկ:

Քարը գլորուեց, գնաց ծով:

Ծովն ասաց. «Քարիկ, դու ինչո՞ւ ես գլոր մլոր»:

Օ՛հ, քարիկ գլոր մլոր, ծառիկ ճղակտոր, կաչաղակիկ թեւթափիկ, աքլարիկ կատարիկտրիկ— մոխրաչափիկ, աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ վժտիկ:

Ծովն էլ մէկէնմէկ բերաւ:

Բէլուորիկն ասաց. «Ծովիկ, դու ինչո՞ւ ես բերոր մլոր»:

— Օ՛հ, ծովիկ բերոր մլոր, քարիկ գլոր մլոր, ծառիկ ճղակտոր, կաչաղակիկ թեւթափիկ, աքլարիկ կատարիկտրիկ— մոխրաչափիկ, աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ վժտիկ:

Բէլուորիկը կթոցը շքեց և գնաց:

Հովին իրան դէմ ելաւ և ասաց. «Բէլուորիկ, դու ինչո՞ւ ես կթոց շքեկ»:

— Օ՛հ, բէլուորիկ կթոց շքեկ, ծովիկ բերոր մլոր, քարիկ գլոր մլոր, ծառիկ ճղակտոր, կաչաղակիկ թեւթափիկ, աքլարիկ կատարիկտրիկ— մոխրաչափիկ, աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ վժտիկ:

Հովին աչա ուր լսեց, ոչխարներն անտէր թողեց գնաց. մաքին մկնալով ետեւ ընկաւ մխիթարեց դարձրեց բերեց, եօթն անգամ պտտեց ոչխարներն բոլորը և ասաց.

«Աւագ մկան կողի վերայ,

«Աւագ մկան կողի վերայ,

«Աւագ մկան կողի վերայ:

8. ՄԱՐԴ ՈՒ ԿՆԿԱՅ ՍԵՐ

Երբ. Քա կնիկ, արե անէնը բարակ բովիկ, տանը առնենը Հինգ վեց էծիկ, երկու կովիկ:

Կնի. Դու կ'անես բարակ բովիկ, կու տաս կ'առնես Հինգ վեց էծիկ, երկու կովիկ: Ես էլ կ'երթամ մածուն մերեմ, սերն էլ վրան:

Երբ. Դու կ'երթաս մածուն մերես, սերն էլ վրան: Ես կը դառնամ բան կատու, կու գամ կ'ուտեմ:

Կնի. Դու կը դառնաս բան կատու, կու գաս կ'ուտես: Ես կը դառնամ կաղնի կոմբայ, որ քո կողքից կտորտուեմ:

Երբ. Դու կը դառնաս կաղնի կոմբայ, որ իմ կողքես կտորտուես: Ես կը դառնամ ձուժ ձուժ խաղող թփից կախած:

Կնի. Դու կը դառնաս ձուժ ձուժ խաղող թփից կախած, Ես կը դառնամ սուր սուր դանակ, գամ քեզ կտրեմ:

Երբ. Դու կը դառնաս սուր սուր դանակ, գաս ինձ կտրես: Ես կը դառնամ կարմիր գինի, լըցուեմ կարաս:

Կնի. Դու կը դառնաս կարմիր գինի, լըցուես կարաս: Ես կը դառնամ Սարեօշ Մայրօ, գամ քեզ խմեմ:

Երբ. Դու կը դառնաս Սարեօշ Մայրօ, գաս ինձ խմես: Ես կը դառնամ թեթ թունդ քացախ, քեզ ճարացիեմ:

9. ԾԵՄՈՒԱԾ ԳԱՌՆԻԿ

«Ինչո՞ւ կու լաս դուն, գառնիկ».

— Խիստ ծեծ կերայ ես, մարիկ:

«Ո՞վ ծեծեց քեզ, իմ գառնիկ».

— Մէկ ծեր պատաւ փիս կնիկ:

«Ինչո՞ւ ծեծեց քեզ, գառնիկ».

— Ծառի տակն էի, մարիկ:

«Ինչո՞վ ծեծեց քեզ, գառնիկ».

— Մէկ ճիպոտով, իմ մարիկ:

«Ո՞ր տեղդ խփեց քեզ, գառնիկ».

— Ոտիկներիս, իմ մարիկ:

«Ի՞նչպէս լացիր դուն, գառնիկ».

— Մէ՛, մէ՛, մէ՛, մէ՛, իմ մարիկ:

10. ԱՂՈՒՏՍԻ ԹԻՔԻՆ

Մէ՛ շող հա՛ խոբ, վե՛ն երէ՛ն էք,

Հե՛րը յա՛վեր աստու՛նէ՛ էք.

Աղուէն հետոյց Տէրբնոս էր:

• Աղուէն սաց. «Տէր նեղ է,
Հան զտիլ փորն քեզ է»:

Աղուէն փորող քարաքանդակ

Անցաւ, դարձեց ալիք քայլով.

Պայք քնից գէ՛տ քանաքանիք,

Մնաց սպանց աւշաքանիք:

Աղուէն ելաւ քափիլ ծափիլ,

Քանց Տէր խորուն խնամքիլ

Վառլըները արեց խորքիլ...
«Լաւ ընտայ ես, օրհնեալ զտիլ»:

11. ՄՈՆԹ

Մէկ պատկեկ մարդ կար չը կար,

Անապատի մէջ ճգնուած էր.

Օր կորեկի մե կուտ կ'ուտէր,

Կէսն աղքատի բաժին կ'անէր.

Տկուր մէջքով հող էր կրում,

Բորեկ ոտով փուշ էր քաղում,

Եկեղեցու պատն էր շարում,

Ինքն էր գրում, ինքն էր կարդում,

Չու՛մ երեկուն աղօթք անում:

Օրն էր շաբաթ լոյս կերակին՝

Պատարագի պակսեց բաժկին:

«Մինչև քաղաք մէկ գնացի,

Գլուխըս դրեի քեզ քուն արի.

Ոտնակտոր մոլորուեցայ

Քաղցր աղբիւրին ըռաստ եկայ:

Երեք հատ գող իմ դէմս ելան,

Մէկն ասաց—խփենք կորցնենք.

Մէկն ասաց—ճամփից հանենք.

Մէկն ասաց—ոչ խփենք կորցնենք,

Ոչ ճամփից հանենք.

Աշխարհքի մեղքը

Վրէն շալկենք—տանի:

Մէկ կտոր տեղ ես գնացի՝

Սաղմոսարանս կորեցի.

Մէկ կտոր էլ տեղ գնացի՝

Աւետարանս խորեցի.

Մէկ կտոր էլ որ գնացի՝

Փամազեբքս թաղեցի:

Կարճն ասեմ, այնքան գնացի՝

Մինչ *մեղաստունս էլ մոռացի:

Տէ՛ր, Գու գիտես, կամքդ քոնն է.

Ես Քո ստեղծած, Գուն իմ Աստուած:

12. ԱՆԽԵԼՔ ՄԱՐԻ *)

Եղել է մէկ մորդ շատ հարուստ, ունեօր. ծուռ մուռ
սպրեղով ինչ ունէր չունէր կերաւ, նստեց զատարկ: Լաց
մաց կտրուեցաւ. մէկ ձեռքը դրեց ծոցը, մէկ ձեռքը երեօին՝
չէր իմանում ինչ անէ: Ախ վախ տնելով՝ հարվում մաշվում էր:

Բարեկամներն եկան * գլխին հաւաքուեցան, և նոցանից
ծերը առաւ ու սասց. «Գու մէկ մեղք ես գործել, քո գան-
ձանակը քեզանից * խրանել փախել է. վեր կաց * գնա քո գան-
ձանակի ետև, գուցէ էլի * գտնես և առաջուայ պէս բախտա-
ւորուես»:

Մարդը * գլխի ընկաւ. վեր կացաւ սար ու քար ընկաւ,
գիշեր ցերեկ իւր գանձանակը * փնտոցեց: Մէկ գիշեր երազում
տեսաւ, որ իւր գանձանակը * բարձր սարի վերայ * գլուխը
* ծռած * նստած է և նա էլ ախ ու վախ է անում: * Առաւօ-
տեան վարթնելիս այն սարի ճանապարհը բռնեց:

* Գնաց ճանապարհին մի առիւծ տեսաւ * նստած: Առիւծը

*) Մինչև այս տեղ պատմութեան և ընթերցանութեան հասուած-
ները երազից բաժանուած էին. այսուհետև նոյն այս պատմութիւններն էլ
պիտի կարդացուին: Կարգալու ժամանակ աստղանիշ բառերի վերայ մանուկները
առանձին ուշադրութիւն պէտք է դարձնեն:

մարդուն կանչեց հարցրեց. «Ո՞ր ես գնում: Մարդն ասաց. «Գնում եմ * զանձանակս գրաննեմ»: Առիւծն ասաց. «Ես գիտեմ, որ քո * զանձանակդ շատ գիտուն է. նորանից հարցրու տես, թէ ես ինչով կը լաւանամ, ահա եօթը տարի է հիւանդ եմ. դառնալուդ արի ինձ պատմիր, ես էլ իմ ձեռքից եկած լաւութիւնը կ'անեմ»: Մարդը խօսք տուեց, գնաց:

Շատ գնաց, քիչ գնաց, տեսաւ մէկ այգի, որ հազար * նմուշ * պողով * լցուկ էր. քանի քաղեց որ ուտի, տեսաւ որ լեղի են: Այգու տէրը * նշմարեց, այս մարդու վերայ բարկացաւ, յետոյ հարցրեց. «Ո՞ր ես գնում: Մարդն իւր դարդը պատմեց այգու տիրոջ: Ե՛կ, թէ որ այդպէս է, քո զանձանակից հարցրու իմ այգու դարմանն ի՞նչ է, որ ինչ անեմ չ'անեմ, պտուղները դառն են * բճամ գալիս: Պատրուս արեցի՝ չ'ելաւ. նոր ծառ * անկեցի՝ չ'ելաւ: Երբ դառնաս՝ պատասխան բեր ինձ, իմ ձեռից էլ ինչ լաւութիւն գայ, կ'անեմ քեզ»: Մարդը խօսք տուեց, գնաց:

Գնաց, գնաց, հասաւ մէկ շէն շքեղ բերդ. մտաւ մէջը, տեսաւ որ մէկ ջահիլ աղջիկ պալատի մէջ ման է գալիս: Նա այս մարդուն հարցրեց. «Նըբայր, դու այս տեղ ի՞նչ բան ունիս: Մարդն իւր գլխի եկածը պատմեց:

Աղջիկը դարձաւ ասաց նորան. «Ես շատ գանձ * հարստութիւն ունիմ, շատ մալ ու ապրանք, բայց մի ցաւ ունիմ՝ որ գլխեր ցերեկ վիշտ է սրտիս: Թէ որ քո զանձանակից ինձ համար մի ճար հարցնես, ամենայն տեսակ բարութիւն կու տամ քեզ»: Մարդը խօսք տուեց, գնաց:

Գնաց, գնաց, ահա տեսաւ, որ իւր զանձանակը սարի * գլխին նստել է: Բարե * տուեց, * նստեց. շատ զանգատ արեց, վերջը * ապսպրած բաների ճարը հարցրեց, ամենի պատասխանն առաւ:

Դէ, հիմի վեր կաց, գնանք», ասաց:
 — Դու առաջ գնա, ես էլ կու գամ, ասաց զանձանակը:
 Մարդը դարձաւ, առաջ այն * աղջկան տեսաւ, ասաց.

«Բո դեղն այն է, որ դու մէկ կտրիճին ամուսնանաս, քո վիշտըն ու ցաւը կ'անցնի»:

Եկաւ այգին. տիրոջ կանչեց, ասաց. «Բո այգու ջուրը որ առուից որ գալիս է, այն առուի մէջ ոսկէ հանք կայ, ոսկւոյ փշրանքը * ջրի հետ գալիս է, ծառերը * ծծում են, * պտուղները դառնանում են. կամ * ջրի առուն փոխիր, կամ հանքը փորիր և դուրս հան, * պտուղները կ'անուշանան»:

Եկաւ առիւծի մօտ, * նստեց մարդը, պատմեց իւր գանձանակի տեսնելը, այգու տիրոջ ու աղջկայ բաները: Առիւծը հարցրեց. «Աղջիկը քեզ լաւութիւն չ'արեց»: Մարդն ասաց. «Ի՞նչպէս չէ, ասաց, արի դու ինձ առ, * նստնը մէկ տեղ Աստծու բարութիւնը վայելնը, ես համաձայն չ'եղայ»:

Առիւծը հարցրեց. «Այգու տէրն ի՞նչ լաւութիւն արեց»: Մարդն ասաց. «Այգու տէրը ոսկու հանքերը հանեց, կօլօլ ոսկի դառան, ինձ տուեց: Ես չ'առայ, ասացի՝ Ո՞վ այդքան բան կը շալկէ և տուն կը տանէ»:

Ե, ասաց առիւծը, ի՞նձ համար ինչ դեղ ասաց»: Մարդը պատասխանեց. «Բեզ համար էլ ասաց, որ եթէ մէկ անխելք մարդու զլուխն ուտես, կը լաւանաս»:

Առիւծը սորա ասածները օրինաւոր կերպով վեր գիր արեց. թաթը պարզեց մարդու * զլուխը, * բանեց գետնով տուեց, * փշրեց կերտու: Ասաց. «Ես իմ Աստուած, քեզանից էլ անխելք մարդ այս աշխարհքում չեմ * գտնի»:

13. ՆԱՀՍՊԵՏՆԵՑ ԱՂՋԻԿ

Ժամանակով Նահապետեանց Բաղկի կար, շատ հարուստ էր: Միտք արեց նրուսաղէմ գնալ: Եւր * տղի, իւր * կնկայ հետ ճանապարհ ընկաւ: Սաքա ունէին մէկ * աննման աղջիկ, հասած աղջիկ, կոյս աղջիկ: Այդ աղջիկը իգան տուին գիւղի ուէսի տունը:

Ռէտի միտքը փոխուեցաւ, ուզեց աղջկան իւր կին շինել: շատ աշխատեցաւ՝ չը կարողացաւ * աղջկայ սիրտն առնել: պա-

աւաների ջարդերով էլ չը կարողացաւ: Աղջիկը երբ որ շատ նեղն ընկաւ, խօսք տուեց և ասաց աէսին, «Իէ, որ այդպէս է, արի առաջ գլուխդ լուանամ, որ մաքրուիս»: Սապոնը լաւ * փրփրացրեց. քիթ, բերան, աչք ու երես * փրփուրով * լերեց. ուղածիդ պէս քօթկեց աէսին, ջարդեց թև թիկունքը, * գլուխ * մուխը, թողեց գնաց:

Որչառ սապոնի * մեծուռից չը կարողացաւ աչքերը բանալ. կատաղութիւնից արիւնը գլուխն ընկաւ, խելքը գնաց, մինչև որ հան հուն խելք գլուխ ժողովեց, վեր կացաւ * լուացուեցաւ, սրբուեցաւ: Տեսաւ, թէ ինչպէս խաղք խայտառակ եղաւ, ասաց. * «Համ * կախքս չը կատարուեցաւ, համ աշխարհքի ծաղը ու ծանակ դառայ գիւղի մեծ ու * պստկի առաջ, ի՞նչ անեմ: Վեր կացաւ * աղջկայ հօրը գիր * գրեց, թէ Դուք ձեր աղջիկը ինձ պահ տուիք, ամա ձեր աղջիկը փախաւ. երես բաց հարիւր մարդու տուն գնում գալիս է:—Աղջկայ հայրն ու մայրը գիր որ առան, ուխտ մուխտ հարամ դառաւ իւր եանց * գլխին. վեր կացան դարձան տուն գալու: Հայրը շատ բարկացաւ, ասաց՝ գնամ սպանեմ * աղջկաս, որ ինձ անպատիւ արեց:

Աղջիկը գիտէր, որ հայրը շատ կատաղած է, վախեցաւ, տուն չեկաւ: Վեր առաւ իւր աղլուխը, հաւի արեան մէջ թաթխեց, հովուին * տուեց, ասաց. «Ճար * հօրս տուր, սա * աղջիկդ քեզ համար մեռել է»: Ինքը գնաց կորչելու: Գ... ց, գնաց, անտառի մէջ մոլորուեցաւ, տեսաւ * ջրի աւազան, աւազանի մօտ շինարի ծառ. ելաւ շինարի ծառի գլուխը * նստեց: Շատ մնաց, քիչ մնաց, Ոստանայ թագաւորի որդին եկաւ որս, իջաւ աւազանի մօտ: Արեգակը շինարի ծառի շուքը * խփել էր աւազանի մէջ, շուքի միջեց էլ մէկ մարդու շուք էլ էր երևում: Թագաւորի որդին վերև նայեց, տեսաւ որ մէկը * ճղների մէջ պահուել է: Ասաց. «Ի՞նչ ես, ջի՞ն ես, աղամորդի՞ ես. ցած կու գաս՝ արի, թէ չէ՝ մէկ նետուանեղով ցած կը բերեմ քեզ»: Աղջիկն ասաց. «Ես ոչ ին եմ, ոչ ջին: Ես էլ քեզ պէս աղամ-

որդի եմ: Ես կ'իջնեմ, ամա * տկոր եմ, կոյս աղջիկ եմ. քո կարէն դիր այդ տեղ, դու քաշուիր այն կողմը, ես դամ հագնեմ»:

Աղջիկն իջաւ, հագաւ կարէն: Թագաւորի * տղէն եկաւ տեսաւ, որ մի մարալ աղջիկ է, որ չ'ուտես չը * խմես, միայն երեսը նայես: «Էլ ի՞նչ որս անեմ, դու եղեր իմ հարս»: Աղջկան ձի նստեցրեց, տարաւ տուն, թագաւորին ասաց. «Հայր, իմ ուղածը իմ բերած աղջիկն է»: Հայր մայր ասացին. «Որդի, ո՞վ գիտէ այն ի՞նչ ջինս է, անտառի մէջ * գտած աղջիկը մարդոց է, զիւանական է, ի՞նչ է»:

— Չէ, ասաց * տղան, ես նորան պէտք է առնեմ:

«Քո մուրը՝ քո ճակատին», ասացին: Աղջկան նշանեցին, * պսակեցին. մէկ տարուց յետոյ Աստուած զաւակ տուեց նոցա: Մինչև այս օր հարսը փեսի հետ չէր խօսել: Մէկ օր հարսը իւր * տղին օրօրոց * դրեց, մէկ ձեռքով օրօրեց, մէկ բերան գովքըն ասաց, մէկ բերան էլ լաց եղաւ: Փեսան այդ ժամանակ հասաւ, ասաց. «Կնիկ, ինչի՞նչ ես լաց լինում, դարդդ ի՞նչ է»:

— Ա՛խ, ասաց, իսկի չես ասում. ես էլ հայր ունիմ, մայր ունիմ, ջիգար ունիմ, կարօտել եմ. խօ ես քարից չեմ ծնուել, ծառի * վրէն չեմ բուսել: Ի՞նչ կ'ըլի, թողնես երթամ * հօրս * մօրս տեսնեմ, դառնամ:

Թագաւորի տղէն կանչեց իւր վեզերին, սայլեր սարքել տուեց, հարիւր ջան էլ զօրք: Վեզերին ասաց. «Քո խաթունիդ տար հօրանց տուն, դու դարձիր»:

Գնացին մէկ օրուայ ճանապարհ. իջան, հաց կերան, ամեն մարդ գնաց * հանգստանալու. վեզերը չի քնում: Դու մի ասա խաթունի երեխին ուզում է գողանալ, իւր երեխին տեղը դնել: Գնաց կամաց խաթունի երեխին * փախցրեց, տեղն ուրիշ գրեց: Վեզերը տարաւ խաթունի երեխին մորթեց: Խաթունը մի երեխի ձայն իմացաւ, ասաց. «Այս իմ երեխի ձայնն է, բայց պտուկածն ո՞վ է»: Նայեց, ճանաչեց, որ փոխել են: Վեզերը հեռուից գալիս էր թուրը սրբելով: Խաթունն իմացաւ,

որ մորթողը նա է: Փախաւ անտառը, հասաւ մէկ * հովուի
ասաց. «Հովիւ հովիւ, իմ հալաւը տամ քեզ, քո հալաւը ինձ
տուր:—Աչքիս վերան, ասաց ու փոխեցին: Մի քօլօղ էլ
* զլխին հագաւ, մազերը * կտրեց, գնաց իւր հօր տունը:

Բազկէր * գրան * կշտին * նստած էր, չերուխ էր քաշում:
Գնաց ձեռքը պաչեց, բարև տուեց, բարև առաւ: Դարձաւ
Բազկէր հարցրեց. «Քօլօղով տղայ, որ տեղեց ես գալիս, ի՞նչ
կ'ուզես):

Ասաց. «Աղա, լսել եմ շատ * մշակներ ունիս. ինձ էլ
բռնէ, մի բանի պիտի. հացբերան կաշխատեմ):

— Գնա, ասաց, մեր հաւերն սրածէ:

Դորքա մնան այդ տեղ, մենք դառնանք վեզերին:

Վեզերը ետ դարձաւ, թագաւորի տղին այս պատմեց.
«Բո կնիկը քո զաւակիդ սպանեց, զիչերանց թողեց փախաւ):

Թագաւորի որդին առաւ վեզերին, շատ զօրք ու գնաց
* փնտռելու: Գնացին իջան Բազկանց տունը, հարց փորձ արե-
ցին, ոչինչ չ'իմացան: Երիկնահաց կերան: Թագաւորի որդին
ասաց. «Հէքիաթ ասող չ'ունի՞ք, ականջ անենք): Զայն ընկաւ
հաւարածի ականջը. «Ես կ'ասեմ հէքիաթ): Բազկին ասաց.
«Ամօթ է, այն կեղտոտ տղին մի հանէք թագաւորի որդու
առաջ): Թագաւորի որդին իմացաւ, ասաց. «Թողէք, թող
գայ, բան չը կայ): Քօլօղով տղէն եկաւ, * նստեց, ասաց. «Ես
հէքիաթ կ'ասեմ, ամա զիւղի ունն ու վեզերը պէտք է գան,
այս տեղ նստեն. * դռները պէտք է փակեմ, մարդ դուրս չը
գնայ, մինչև ասեմ * պաճնեմ): Կանչեցին, վեզերն ու ձեռք եկան.
Դռները փակեց, բերանը բաց արաւ. իւր * զլխով անցածները
հէքիաթ էր շինել ու պատմեց: Երբ որ խօսքը ունի վերայ
եկաւ, ունի փորի ցուր * բռնեց. խօսքն եկաւ վեզերի վերայ,
վեզերն փորի ցուր * բռնեց. ինչ արին, * դռները բաց չ'արաւ,
մինչև իւր հէքիաթն աւարտեց: Դարձաւ ասաց. «Դու իմ
հայրն ես, սա իմ էրիկն է, զա այն սատանայ ունն է, սա
էլ սատանի քեռի վեզերն է, ես էլ ես եմ):

Իսկոյն վեզերի վեզը * թոցրեցին, ունի փորը թափեցին:
Հայրն ու աղջկը, էրիկն ու կնիկը մէկ մէկմէկու վերայ ուրա-
խացան:

14. ԳԱԶԱՆՆԵՐԻ ԹԱԳԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ

Մէկ իշխանի տղան ուզեց թագաւորի աղջկն չը տուե-
ցին: Նա քաղաքից ու * տնից հրաժարուեցաւ, գնաց հեռու
անտառի մէջ բնակելու, և ապրում էր ամենայն օր որս
անելով:

Մէկ օր սովորութիւնից դուրս երկու որս * բռնեց. դառ-
նալու ժամանակ տեսաւ, որ իւր բնակարանի մօտ մէկ աղուէս
է * նստած, նա իսկոյն վազեց մարդու ձեռքից որսերն առաւ,
* շնորհքով մաքրեց պատրաստեց. մէկը բերեց մարդուն, միւսն
ինքը ճաշակեց:

Միւս օր դարձեալ որսի գնաց, և երեք որս որսաց: Մըտ-
քում ասաց. «Երեւի այս օր էլ նոր հիւր ունիս: Եկաւ տեսաւ
ահագին արջ է նստել աղուէսի * կշտին: Աղուէսը վազեց առաւ
որսերը պատրաստեց. և մէկ մասն էլ արջին համեցէք արեց:

Մէկ էլ օր չորս որս որսաց և դառնալիս տեսաւ, որ մի
գայլ բազմել է արջի մօտ: Աղուէսն իւր պաշտօնը կատարեց:

Առաւօտը՝ հինգ որս որսաց. դարձաւ տեսաւ ահագին
առիւծ փառաւոր բազմած: Աղուէսն իւր բանը շինեց:

Այսպէս շարունակ աւերացան գազանների մէջ մէկ մեծ
թռչուն՝ Անկա Զմրութ անունով՝ և մէկ էլ կատունների թա-
գաւոր, վագր: Աղուէսը ծառայի պէս իւր գործը կատարում էր:

Իշխանի որդին զարմանում և սարսափում էր. գազան-
ների զաղանութիւնից ահուդողի մէջ էր ընկնում, նոցա խա-
ղաղ ընկերութիւնից հիանում էր: Բայց էլ ի՞նչ էր ուզում.
ահա * սքանչելի գերդաստան իւր համար. ընտանիք, բարեկամ-
ներ, ընկերներ: Մարդն այսպէս ապրել շարունակեց, և օրէ
ցօր աւելի * հանգստանում էր:

Որսորդն էլի որսի գնաց: Աղուէսը բոլոր գազաններին

կանչեց ատեան կազմելու և խորհուրդ անելու: Գնացին բաց հրապարակ տեղ. աղուէսը մի հաստաբուն կաղնիի կոճ * գտաւ և ելաւ վճէն: Պարոն աղուէսը իւր գահի վերայ նստած՝ խրատ կարգաց նոցա, թէ իշխանի այլն որքան բարութիւն է անում իւրեանց: Ընկէք, ասաց, այսուհետև նա մեր Տէ՛ր՛ Լինի, ծառայենք նորան * սրտով, * մաքով, հաւատարմութեամբ: Գազանները իւրեանց մէկ թաթիկը բարձրացուցին, թռչունն իւր մէկ թևը բաց արաւ, թէ լաւ այգպէս լինի:

«Մեր տէրը, ասաց աղուէսը, մարդ է և իշխանի որդի է, նորան հարկաւոր է մէկ պատուական * վրան կարգ ու սարքով, ո՞վ կը բերէ այս բաները»:

Ամէնքն ասացին, թէ Անկա Զմբութը թող բերէ, մենք ուրիշ բանի պէտք կու գանք: Նա յանձն առաւ, գնաց ու բերեց իւր թևերով ամենայն բան: Աղուէսը վրանը կանգնեցնել տուեց, անկողին կահ կարասիք զարդարեց, ուտելու խմելու բաներ պատրաստեց:

Իրիկունը տէրը դարձաւ, ամէնքը զիմաւորեցին, փառաւոր կերպով տուն բերեցին: Աղուէսը որսերը մաքրեց, մէկ մասը պղնձի մէջ եփեց որսորդի համար, * շնորհքով սեղան շինեց, տէրը գոհութեամբ կերաւ, սիրտն էլ գողում էր: Գազաններն էլ իւրեանց բաժինը լափեցին:

Միւս առաւօտ աղուէսն էլ տուտը շարժելով գահը բարձրացաւ, ատենականները ժողովեցան:

«Գիտէք, ասաց աղուէսը, պապերից մենք ի՞նչ ենք լսել: Աղամբ բոլոր կենդանիները զոյգ զոյգ տեսաւ, * Աստուծոն գանգատեց, որ ինքը միայն մէնակ է, Աստուած էլ նւա տուեց նորան: Էհ, Աստուած չի հաւանի, որ մեր տէրը մէնակ է ապրում: Մեր տիրոջ կնիկ է հարկաւոր, այն կնիկը թագաւորի աղջիկ պէտք է լինի: Դէ, բերէք այդ կնիկը»:

Մտածեցին.— Մեր խօսքը մէկ է, բայց չեն թողնի գազաններին, որ պալատի պարտիզին մօտենան:— Էլի Անկա Զըմբութից խնդրեցին, որ այս էլ նա կատարէ:

Թռչունը գնաց յափշտակեց բերաւ: Թագաւորի աղջիկը սարսափելի գազանների ժողովի մէջ էր, բայց ամենքից յարգանքներ ու պատիւներ ընդունեց: Մանաւանդ պարոն աղուէսը * քաղցր լեզուով և * կտրտուելով * հանգստացրեց նորան:

Այս օր որսորդը ութ որս որսաց: * Մտքում ասում էր, թէ ո՞վ դիտէ ինչ նոր գազան ընկերացել է: Բայց ի՞նչ տեսաւ իւր սիրած թագաւորի աղջկան. որքան ուրախացան երկուսն էլ:

Թագաւորը բարկացած՝ մարդիկ ուղարկեց անտառ, որ իւր աղջկան գտնեն բերեն: Աղուէսը հեռուից տեսաւ նոցա, և իսկոյն արջին ու գայլին հրամաններ տուեց: Սոքա գնացին բոլորին պատառ պատառ արին, մէկին ողջ թողեցին, որ գնայ թագաւորին պատմէ տեսածը:

Թագաւորն ուղարկեց աւելի մարդիկ. աղուէսը առիւծին և վագրին առաջ ձգեց, հրամայելով որ մէկին էլ ողջ թողնեն:

Թագաւորը ահագին զօրք ժողովեց: Աղուէսն էլ գահի վրայ բարձրացաւ, հրամայեց գազաններին, որ ամէն մէկը գնայ իւր աղբը բերէ: Միւս օր որսորդը որ եկաւ, տեսաւ որ բոլոր անտառը գազաններով լեքն է. իւր ծառաները առաջ եկան և աղուէսը հասկացրեց, թէ ինչու համար հաւաքուել են: Միւս օր թագաւորը զօրքով եկաւ, գազանները կռիւ գնացին և յաղթեցին: Իրանց տիրոջ տարան քաղաք, թագաւոր շինեցին. աղուէսը դառաւ մեծ վեզիր, միւսներն էլ նազիր վեզիր:

15. ՀԱԶԱՐԱՆ * ԲԼՈՒՒ

Մէկ թագաւոր եօթը ասրի շինել տուեց մի եկեղեցի: Օճեցին. թագաւորը գնաց աղօթք անելու: Մէկ էլ այնպիսի բուք բարձրացաւ, որ թագաւորը քիչ մնաց պէտք է * խեղդուէր: Տեսաւ մէկ * ճգնաւոր իւր առաջ կանգնած: «Թագաւորը ապրած կենայ, ասաց * ճգնաւորը, սիրուն եկեղեցի շին-

նեցիր, բայց մէկ բան պակասում է, Բուքը *խտացաւ,
*ճգնաւորը աներևոյթ եղաւ:

Թագաւորը եկեղեցին քանդել տուեց, եօթը տարի շինել
տուեց, առաջնից էլ աւելի սիրուն: Օծեցին: Թագաւորը գնաց
աղօթք անելու: Բուք բարձրացաւ. ճգնաւորն էլի եկաւ և
ասաց. «Թագաւոր, ապրած կենաս, պայծառ է եկեղեցիդ, բայց
մէկ բան պակասում է»:

Մէկ էլ քանդել տուեց Թագաւորը: Վշխատեցէք ուղիղ
ինը տարի, ասաց, այնպէս շինեցէք, որ աշխարհքի երեսը
տեսած չը լինի նմանը: Նինեցին, օծեցին: Թագաւորը գնաց
աղօթք անելու, բուքն *սկսուեցաւ. ճգնաւորն առաջը
* անկուեցաւ: «Թագաւորն ապրած լինի, ասաց, * աննման է
քո շինած եկեղեցին, ախոս որ մէկ բան պակաս է: Թագա-
ւորը վերջապէս ճգնաւորի փողպատը բռնեց: Մէկ ասա, տես-
նեմ, իմ եկեղեցու պակասութիւնն ի՞նչ է. դու երեք ան-
գամ քանդել տուիր ինձ»:—Այս եկեղեցուն Հազարան * բըլ-
բուլ է պէտք, որ միայն սորան է վայել:—Ճգնաւորն անե-
րևոյթ եղաւ: Թագաւորը տուն եկաւ:

Եւ * մտածեց, թէ ծերացած է ինքը. ժամի համար
Հազարան * բըլուլ է պէտք, ի՞նչպէս երթայ բերէ:

Մենք կ'երթանք կը բերենք, ասացին նորա 3 որդիքը:
Երեքն էլ ձի հեծան, գնացին: Մէկ տեղ հասան, տեսան
որ ճանապարհը երեք ճիւղ է, * շուարած կանգնեցին:

Ճգնաւորը պատահեցաւ նոցա, հարցրեց. «Ո՞ր էք գնում,
* կտրի՞նք:—Գնում ենք Հազարան բըլուլ բերելու, չը գի-
տենք ո՞ր ճանապարհով գնանք»:

Ճգնաւորն ասաց. «Այս լայն ճանապարհ երթացողը կը
դառնայ. միջին ճանապարհ երթացողը՝ կամ դառնայ կամ չը
դառնայ. ցածրի ճանապարհ երթացողը՝ յոյս չը կայ որ դառ-
նայ»:—Ի՞նչի, հարցրեց փոքրը. «Կ'երթաս, ասաց, մի գետ
կայ, Հազարան բըլուլ տէրը նորան աղի է արել, չի * խմուի,
դու պիտի խմես, ասես. Օ՛խ, անմահութեան ջուր է: Գետը

կանցնես, մէկ անտառ կու գայ, այն արել է չարփուշ. դու
պէտք է քաղես, հոտտես, ասես. Օ՛խ, արքայութեան ծա-
ղիկ է: Անտառը կանցնես, կը տեսնես մէկ կողմ գայլ կապած,
միւս կողմ գառն. դայլն առաջը խտա, գառի առաջը միս.
պէտք է վերցնես միւսը դնես դայլն առաջը, խտը՝ գառի
առաջը»:

Վ'անցնես կ'երթաս կը հասնես մի մեծ դուռ, մէկ փեղ-
կը փակ, մէկ փեղկը բաց. փակ փեղկը պէտք է բանաս, բացը՝
փակես: Ներս կը մտնես կը տեսնես, որ Հազարան բըլուլ տէրը
քնել է. եօթն օր քնում է, եօթն օր արթուն է: Թէ որ ա-
սածներս կարողացար կատարել, Հազարան բըլուլը կը բերես,
ապա թէ չէ՝ ոչ կարող ես երթալ, ոչ կարող ես դառնալ»:

Եղբայրները ձի հեծան, մեծը լայն ճանապարհով գնաց,
միջնակը միջին, փոքրը ցած ճանապարհը բռնեց գնաց: Փոքրին
ետե ետե պատահեցան՝ գետ, անտառ, գայլ, գառն, դուռն.
Ճգնաւորի ասածը բոլորն էլ արեց. ներս մտաւ տեսաւ որ մի
ջէյրան մարալ աղջիկ է պառկած: Հազարան բըլուլը իւր վան-
դակից իջաւ նստեց աղջկայ սրտի վերայ՝ հազար լեզուով
* ճլվլեց, * բըլբը: Աղջկան քունն էր տարել. ողէն ելաւ
Հազարան բըլուլը առաւ, աղջկայ երեսի վերայ էլ իւր պռունկ-
ներով մի * նշան * դրեց, ետ դարձաւ իւր ճանապարհը:

Աղջիկը քնից որ զարթեցաւ, տեսաւ որ բըլուլը չը կայ.
Իմացաւ որ տարել են, գոռաց. «Ի՛՛՛՛՛՛՛, * բռնիր»:
Գուռն ասաց—Աստուած նորա հետ լինի, իմ բաց փեղկը փակեց, փակ
փեղկը բացեց:

Գոռաց. «Գայլ, գա՛ռ, բռնեցէք»:

Ասացին—Աստուած նորա հետ լինի. խոտ դառիս տուաւ,
միս՝ դայլիս:

Գոռաց. «Անտա՛ռ, բռնիր»:

Ասաց—Աստուած նորա հետ լինի. դու ինձ չարփուշ
արեցիր, նա արքայութեան ծաղիկ արեց:

Գոռաց. «Գե՛տ, դու բռնիր»:

Ասաց—Ինչի՞ բռնեմ, դու ինձ արեցիր դառնաղի, նա արեց անմահութեան ջուր. թող գնայ, Աստուած նորա հետ լինի:

Աղջիկը անձար մնաց. հեծաւ իւր ձին: Մենք թողնենք նորան իւր ձիու վերայ:

Փոքր եղբայրն եկաւ ճգնաւորի մօտ, տեսաւ եղբայրներին, որ ճանապարհից դարձել էին: Հազարան բլբուլը առան երեք եղբայրները միատեղ շարունակեցին ճանապարհը տուն գնալու համար: Ծարաւեցան, հասան մի հորի բերան: Փոքր եղբորը իջուցին, որ ջուր հանէ: Զուրը քաշեցին, եղբորը թողեցին հորի մէջ: Երկու եղբայր մէկ մէկու ասացին. «Նա որ մեզ հետ լինի, մեր հօր առաջը մենք ի՞նչ երեսով երեւանք»: Առան Հազարան բլբուլը գնացին: Հասան տունը, հօրն ասացին. «Մեր փոքր եղբայրը սպանուեցաւ. Հազարան բլբուլը մենք ձարեցինք, բերինք»: Հազարան բլբուլը կախեցին ժամի մէջ, իսկի ոչ ձայն ածեց ոչ շունչ:

Աղջիկն իւր ձիով հասաւ թաղաւորի մօտ, ասաց. «Այն * կարիճն ո՞վ է, որ իմ Հազարան բլբուլը բերել է»: Երկու եղբայրներն ասացին. «Մենք ենք»:—Ի՞նչ տեսաք ճանապարհի վերայ: Ո՞չինչ չը տեսանք»:—Դուք չէք բերողը, դուք գող էք», ասաց: Բռնեց * բռնատուն դրեց թաղաւորին էլ, երկու եղբօրն էլ, ինքը տիրեց քաղաքը նստեց: «Մինչև Հազարան բլբուլ բերողը չը գայ, ձեզ ազատել չը կայ»:

Մքա մնան այն տեղ, մենք գնանք փոքր տղին:

Գարի քաղող կնիկներ տղին հորից հանեցին: Մէկ պառաւ կին նորան հոգեզաւակ արեց: Մի քանի շաբաթ անցաւ, ձայն ձայնի ընկաւ, հասաւ մինչև տղի ականջը, թէ Հազարան բլբուլ բերողն եկել է, տէրն էլ ետեւից հասել է: Մէկ օր տղէն պառաւից հրաման առաւ, ասաց. «Նրժամ քաղաք, մի նոր զարմանալի ժամ են շինել, տեսնեմ»: Գնաց իւրեանց տուն, տեսաւ որ ոչ հայր կայ, ոչ եղբայրներ: Հարցրեց. «Ո՞ր են»: Ասացին—Հազարան բլբուլն տէրն եկել է, բռնատուն է դրել:

Տղէն գնաց բռնատնից հանեց հօրն ու եղբայրներին: Աղջիկն ասաց. «Ես Հազարան բլբուլն տէրն եմ. դու ինձանից չե՞ս վախենում»: Տղէն ասաց—«Ես Հազարան բլբուլն բերողն եմ, չեմ վախենայ»:

Աղջիկը հարցրեց. «Ճանապարհի վրայ ի՞նչ ու ինչ տեսար»:

Տղէն պատմեց՝ զետ, անտառ, գայլ, խոտ, դուռ, ինչ որ արել էր, ինչ որ տեսել էր: «Թէ որ այդ բաներին չե՞ս հաւատայ, երեսիդ վերայ էլ մի նշան կայ. իմ նշանածն ես դու»:—Հալալ ըլի քեզ, ասաց աղջիկը:

Հարսանիք կազմեցին, գնացին ժամը պսակուելու: Հազարան բլբուլը * ճլվլտան սկսեց. հազար հազար եղանակներով ձայն հանեց, դայլայլայ էր արձակում, դալայլ էր երգում:

16. ԲԻԻՐԱՊԱՏԻԿ

Կային մէկ մարդ մէկ կնիկ: Այս մարդը շատ ժամասեր էր: Ամենայն օր ժամ էր գնում, օրը մէկ զբօշ էր տալիս տէրտէրին: Տէրտէրն էլ ամենայն օր նորան ասում էր. «Օրհնած, Բիւրապատիկը քեզ մէկի տեղ հազար տայ»:

Մարդն ուրախանում էր, ինքն իրան ասում էր. «Այս լաւ բան է. մէկ տալիս եմ՝ հազար պէտք է առնեմ»:

Այսպէս գնալով գնալով ինչ որ ունէր տէրտէրին տուեց, աղքատացաւ: Կնիկն ասաց այս մարդուն. «Վեր կաց գնա՛ տէրտէրին, մէկ հազարը բեր, տանք հացի մացի, մինչև որ մէկ էլ հազարներն էլ կամաց կամաց տայ»:

Մարդը գնաց. «Ո՞չնե՛ս՝ ի տէր»:
—Աստուած օրհնէ: «Տէրտէր ջան, ես քեզ տուի, դուն ինձ հազար հազար խոստացար. հիմի բեր մէկ հազարը տուր տանեմ, այն մէկէլներն էլ՝ յետոյ կու գամ, տուր»:

— Օրհնած, ասաց տէրտէրը, դուն ինձ տուիր, որ Բիւրապատիկը քեզ մէկին հազար տայ:

«Բիւրապատիկը ո՞րն է»:

Մի ճանապարհ ցոյց տուեց:—Այս երկայն ճանապարհ
կը բռնես, կ'երթաս, մէկ մեծ մարդ կը պատահի, որ ոսկի
աթոռի վերայ նստած է, Բիւրապատիկը նա է. ասա՛ նորան՝
ինձ տէրտէրն ուղարկեց, մէկ տուել եմ՝ հազար պէտք է տաս:

Մարդն այն երկայն ճանապարհը բռնեց գնաց: Պատա-
հեցաւ մէկ քարանձաւ, մտաւ ներս, ի՞նչ տեսնէ. քառասուն
հողի աժդահայ գող շարուել են, սորան պատիւ են անում,
տեղ են բաց անում, իւրեանց մէջ նստեցնում են: Գարձան
հարցրին. «Ո՞վ ես դու. այսքան ժամանակ է ահու մարդ չէր
եկել այս կողմը. ո՞ր տեղից ես գալի, ո՞ւր ես գնումս:

Մարդն ասաց. «Բիւրապատիկին եմ գնում, մէկ-տուել եմ,
հազար պէտք է առնեմ»:

Գողերն ասացին—Նղբայր, այդ խելքը խելք չէ, ականջ
մի դնի, արի՛ այս տեղ, տանք քեզ բռով ոսկի, դարձի՛ր գնա
քո տունը:

«Չէ, ասաց մարդը, այդ փողը հալալ չէ»: Գողերն ասա-
ցին—Որ այդպէս է, դու արդար մարդ ես. որ գնաս, Բիւրա-
պատիկին հարցրու՝ մեզ համար մէկ էլ աշխարհքում տեղ կայ:
«Բլխիս վերայ», ասաց մարդը... գնաց:

Գնաց մէկ ծերի պատահեցաւ, որ քարի մօտ նստած
էր. նա անդադար ասում էր. «Փառք քեզ Աստուած, Փառք
քեզ Աստուած»: Քանի ասում էր քարից միշտ ոսկի էր * բղխում:

Ծերը հարցրեց այս մարդուն. «Նղբայր, ո՞ւր ես գնումս,
Ասաց. «Գնում եմ Բիւրապատիկին՝ մէկ տուել եմ, հազար պէտք
է առնեմ»:

Ծերն ասաց. «Արի այս ոսկուց երկու ափ տամ, ա՛ռ տուն
դարձիր»:

«Չէ, ասաց մարդը, այդ ոչ իմ առածն է, ոչ իմ վաս-
տակածն է, ինձ հալալ չէ»:

Ծերն ասաց. «Որ այդպէս է, երբ Բիւրապատիկին գնաս՝
հարցրու, թէ ոսկին ե՞րբ պէտք է * կորուի այս քարից»:
— Աչքիս վերայ, ասաց մարդն ու գնաց:

Գնաց ճանապարհի վերայ տեսաւ մէկ այգետէր. նա հար-
ցրեց. «Հողածին, ո՞ւր ես գնումս: Մարդն ասաց. «Գնում եմ
Բիւրապատիկին, մէկ տուել եմ, հազար առնեմ»: Այգետէրն
ասաց—Կ'երթաս՝ հարցրու Բիւրապատիկին, ինչո՞ւ իմ այգու-
պատը որ քաշում եմ՝ կանաչ * պտուղներն ամենքը չորանում
են, պատը որ քանդում եմ՝ կանաչում են: Վերեսիս վերայ,
ասաց մարդն ու գնաց:

Գնաց տեսաւ, որ մէկ տէրտէրի միջքի վերայ պատ է
շարած, մէջը տըքտըքում է: Տէրտէրը հարցրեց ասաց. «Ուրի՛,
ո՞ւր ես գնումս: Մարդն ասաց—Գնում եմ Բիւրապատիկին,
մէկ տուել եմ, հազար պէտք է ստանամ:

Տէրտէրն ասաց. «Գնա Բիւրապատիկին հարցրու. ես այս
պատից ե՞րբ պէտք է աղատուիմ»:
— Լաւ կ'ըլի, ասաց մարդն
ու գնաց:

Գնաց տեսաւ, որ մէկ մեծ մարդ ոսկի աթոռի վերայ
նստած է. նա հարցրեց. «Ո՞ւր ես գնումս:

Մարդն ասաց. «Բիւրապատիկը դո՞ւ ես»:

Ասաց—Հա, ես եմ. ի՞նչ ես ուզում:

Ասաց. «Մեր տէրտէրն ինձ ուղարկեց: Ես քեզ մէկ տուել
եմ, դու ինձ հազար պէտք է տաս»:

Բիւրապատիկն ասաց—Կ'երթաս * տունդ, բակիդ մէջ
* թթի ծառ կայ, նորա տակը փորիր, մի կարաս լնք ոսկի
դուրս կու գայ, վեր ա՛ռ քո մէկի տեղ հազար հազարնոց:

Էն մարդը ամէն * ապսպրածներն էլ ասաց Բիւրապա-
տիկին. ամենի պատասխանն առաւ դարձաւ:

Եկաւ, պատի մէջի տէրտէրին ասաց. «Նրբ որ * Աստուծոն
մեղայ դաս, այդ տեղից կ'աղատուես»: Տէրտէրն ասաց—Նս ի՞նչ-
պէս մեղայ դամ Աստուծոն: Խօսքը բերանից հանեց ու մէկէց-
մէկ պատով մատով գնաց գետնի տակ:

Մարդը գնաց այգետիրոջ հասաւ. ասաց. «Այգուդ պա-
տերը քանդիր, որ անցուղարձ անողն ուտի, այգիդ կը կանաչի»:
Դեռ խօսքը բերանն էր, տէրը գնաց պատերը քանդեց, այգին
կանաչեց:

Մարդն անցաւ, զնաց ծերուկի մտ. ասաց. «Քանի քո բերանից Աստուած չես պակսեցնի, քարից ոսկի չի պակասի»: Ծերն ասաց—Միթէ մարդ իւր բերանից Աստուած կը պակսեցնէ՞. փառք Աստուծոյ: Ասաց չ'ասաց, քարի մէկէլ երեսից էլ ոսկի * բղխեց՝ առաջնից էլ շատ:

Մարդն եկաւ գողերի քարանձաւի մէջ. գողերին ասաց. «Քէ որ ձեր գողութիւնը թողնէք, այն մէկ էլ աշխարհքում ձեզ տեղ կայ: Գողերը թող տուեցին իւրեանց քարափի փոսը, զնացին իւրեանց մեղքը լացին, փրկուեցան:

Վերջապէս մարդն եկաւ իւրեանց տուն. * կնկան կանչեց, ասաց. «Կնիկ, բահ ու փէտատ բեր»: Առան բահն ու փէտատը, * թթի ծառի տակ փորեցին, մի կարաս լեք ոսկի գտան: Իրիկունը * մթնեցաւ, կարասը թողեցին առաւօտուն հանել: Գիշերը հարեաններն իմացան, եկան որ կարասը գողանան տաննն. տեսան որ դեղին հող է մէջը, վեր առան կարասը շուռ տուեցին այն մարդու այգու վերայ. կարասը կոտրուեցաւ, հողը ցրուեցաւ: Առաւօտեան զարթեցան, ի՞նչ տեսան. այգու չորս կողմը ոսկի է * փռուել: Երիկը գոռաց: «Քա՛ կնիկ, ցախ աւելը բեր. բոլոր այգին ոսկի է բուսել»: Աւելեցին կօլօն կօլօն ոսկիք, մէկի տեղ հազար չէ՛ անգար հազար առան, * հարբատացան, Աստծուն փառք տուին:

17. ՄՕՐ ԳՐԱԾ ՆԱՄԱԿԸ ՈՐԴՈՒՆ

Իմ արմաղան որդի:

Ես քանի՞ տարի է մեզ մոռացել ես: Քեզ մնալով մեր աչքը ջուր * կտրուեցաւ. մեր հոգին հալուեցաւ քո ճամբուդ վրայ: Մեզ * մաքից հանեցիր, մեզ սպանեցիր:

Ի՞նչ չե՞նք գիտի, իմ հոգու կտոր, որ քեզ կարօտել ենք. քո սիրով մենք մաշուել ենք, սիրուն որդի, ե՞րբ պիտի դաս: Ուզում ես գաս, որ մեր գերեզմանը տեսնես, դուն էլ մեր երեսին կարօտ մնաս, մաշուեցն ու * մղկտաս:

Իմ թափած արտասունքները մաքիդ չէ՞ դալիս, որ գիշեր ցերեկ քեզ համար գերի էի ու մեռած: Կուզէի որ դու * զուարթ լինիս, իմ վարդ, ծլես ծաղկես. հա, էս էր իմ սրտի բանը, արևուդ մեռնեմ, որդի:

Ես կը նստէի քո օրօրոցին, քեզ մեղրից անուշ կաթ կու տայի, որ դու ուտէիր, քաղցր քուն քաշէիր, զօրանայիր, որ իմ լացը * սրբէիր: Իմ անմահական որդի, ես քեզ էս օրօր կ'ասէի.

Քեզ դնեմ ոսկի օրօրոց,
Վ ըհը քաշեմ * մարգրտէ ծածկոց,
Շուտով * քնես, բարով զարթնես,
Իմ վարդ որդի, քեզ մատաղ ես,
Քեզ շատ օ՛ր օ՛ր, տա՛ր, տա՛ր ասեմ,
Բացուես իմ վարդ, քեզ մեռնեմ,
Օրօր իմ վարդ ու նանեկ,
Գաղուած է շատ քո մէրիկ:

Տեսնո՞ր բալէս, տեսնո՞ր քեզ ինչ անուշ խաղեր եմ ասել, որ դու անուշ քնէիր. քեզ կաթ ու մեղր եմ տուել, որ ուտէիր զօրանայիր, իմ ցախ դեղ ու դարման լինէիր: Քո մէկ * ժրմտալը ինձ սիրտ էր տալիս, քո մէկ ծիծաղը՝ ինձ կեանք էր տալիս: Ախ, էստունք ինչի՞ մոռացար: Հէրիք է, որդի, արի. դուն զարիբութեան, մենք կարօտութեան մէջ խորովում ենք. դու ուրիշին աչք մի տար, ուրիշն աչքը մեզ լոյս չի տայ: Քո նաղելի տեսին կարօտ

քո պառաւ մէր

Շուշուն:

Նոր տարու երկուշաբթի

Վ. ան:

զըլելին լոյս է թափել, ո՞վ է տեսել—գրգըրը:
Գրգըրի բերանին պարկ է կախ արած, որով-
հետև ամեն տեղից մի բան շահվում է, պարկն
է դնում, տուն է տանում: Ռէսի ձեռին գա-
լազան կայ:

Մենք ասում ենք՝ քեօխուայ, Վասպուրա-
կանի և Տարօնի կողմն ասում են՝ ուէս: Վա-
նեցին՝ Վասպուրականցի է, Մշեցին՝ Տարօնեցի
է: Աղթամարը Վասպուրականումն է, Սուրբ
Կարապետը Տարօնումն է: Այս ժողովուրդը
ուրախ զուարթ է:

Նորա ասում են՝ Օրը կ'երթայ, աւուր
շարը չ'երթայ: Մենք ասում ենք՝ Բանն արա,
զուարթացիր: Մենք ի՞նչ ոսկէ պողեր ունինք,
որ մշակների վերայ ծիծաղում ենք:

2. ԱՔԱՂԱՂ

Կուկլուկուկու արաղաղ. կարմիր կատար
թագ ու պսակ. կարմիր կանաչ աբրէշում, աբ-
րէշում չէ՝ մետաքս է: Չիր ու չամիչ՝ հարս ու
փեսին: Ափսած կուրկոտ՝ գող սև կատուին:
Կատուն կերաւ, մայրը սըգաց:

Կուկլուկուկու իմացէք, աքաղաղի աղաղակ:
Անձրև օր հաւերուն ջուր տուող շատ կ'ըլի:
Հին հաւերին քըշայ քըշայ, նոր հաւերին ջու-

յնէն որ սփար է բխան ցղնեցնասուտա ճափանելի
... որ որ վերան: ճառնն ու ին իրոք գումա՞ չնք ինչոք
... անհրաճ սփե՛ր, քրակ ՆՊ, սփոյն միտաւոր *
... անհրաճ սփե՛ր, քրակ ՆՊ, սփոյն միտաւոր *
... անհրաճ սփե՛ր, քրակ ՆՊ, սփոյն միտաւոր *
... անհրաճ սփե՛ր, քրակ ՆՊ, սփոյն միտաւոր *
... անհրաճ սփե՛ր, քրակ ՆՊ, սփոյն միտաւոր *

II

Հարկաւոր նախապատրաստութիւններ անելուց
յետոյ

ԿԱՐԴԱԼՈՒ ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

1. ՃԸՆՃՂՈՒԿ

Նա փրուեց ցորեն կրտուրի վերայ: Յորենը
ճընճղուկի կերակուր է: Ճընճղուկը կերաւ ցո-
րեն: Նորան սպանեցին քարով: Նորան մոր-
թեցին, եփեցին: Ճընճղուկ—ծիտ: Ծիտն
ի՞նչ է, թէ իւր եղն ի՞նչ ըլի: Բայց շատ մեծ
բազմութիւն կերակրուեցաւ այդ կերակրով:
Ահա այսպիսի ճաշին կ'ասեն, թէ ճընճղուկը
ուղտ շինեցին:

Ռէսն ու գրգըրն էլ հասան ճաշին: Ռէսի

Չուջու: Մեր տուն՝ կուտ է ուտում, հարևանի տուն՝ ձու է ածում:

Հանելուկ, հանմանելուկ,

Ծէրը ծաղիկ, տակն աւելուկ:

Ինչ զասը ի՞նչ զատոց է. գլխի թագը սրղոց է, գիշերուան մեռելյարոց է:—Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:

3. ԱՐԵՂԱԿ

Պրատիկ սատանէն քնից զարթնեց, տեսաւ մութն է, լոյս չըկայ: Եսաց. «Ի՞նչ ծոյլ զաղ ես, արեգակ. քանի՞ քրնես, ինչի՞ չես զարթնում»:—Արեգակը չը լսեց: «Մուկը, այն պրատիկ մուկը, փախցրեց ոսկէ բլիթը, դէ՛, արեգակ, չէ՞ս իմանում»:—Արեգակը էլի չը լսեց:

«Կատուն ետեից վազեց, կատուից հեշտ չես պոճնի. նա որ գոմշի ոտը կտարեց, նորա ճանկից դու ի՞նչպէս պէտք է խըլես ոսկէ բլիթը»:—Արեգակը այս էլ չը լսեց:

«Քայլի գլխին աւետարան կարդացին, լսող չեղաւ. արեգակ, այսքան էլ քուն կ'ըլի»: Երբ որ արեգակը դուրս եկաւ, մանուկն ասաց. «Ես իմն արեցի, քեզ դուրս հանեցի. հիմի դուն գնա՞ եղբորդ գրտիր, դարդըս ի՞նչ է»:

Արեգակը լուսաւորում է մեծ արարած աշ-

խարհքը: Ի՞նչպէս իմանայ, թէ ճանճի կտոր սատանան ի՞նչ է փրնթփրնթում:

Արև, արև, եկ, եկ,

Ձիզն քարին վեր եկ,

Մեր ոչխարին մշտիկ արա,

Որ գայլը գայ իմաց արա:

4. ԱՌԱՒՈՏ

Ես ծոյլ, դու աշխատաւոր. ես քրնեմ, դու վեր կաց: Լաւ օրն առաւօտուանից, լաւ տարին գարնանից: Վախտը վախտին, թէ չէ ժամանակն անց է կենում: Խօսքը վաղ վեր կենայլ չէ, Ետրծու յաջողին է:

Լուսաւորչի վառած կանթեղը դեռ չէ հանգել, նա երկընթումն է՝ Մասիսի գըլխին: Առաւօտեան լոյսը առաջ Մասիսի գըլխն է լուսաւորում, յետոյ այն մարդկանց, որոնք այդ տեսնում են: Քրիստոսին շատերը չը տեսան, բայց հաւատացին: Մեր Աբգար թագաւորը՝ Նորան չէր տեսել, բայց ամենից առաջ նա հաւատաց:

Աբգարի հաւատը, Լուսաւորչի լոյսը, մեր շնորհքը:

Ո՛վ ալարի, ոչ դալարի:

Առաւօտ, կէս օր, երեկոյ, գիշեր: Յերեկ ու գիշեր: Արեգակ—լուսին ու աստղեր:

Բարի լոյս քեզ առուտեհան,
Ձեռիս ունիմ զազլէ չուան,
Թէ չը կապեմ խուրճը քըսան,
Գօտիկս ունիմ հետը կըցան:

Յ. ՔՈՅՐ ԵՒ ԵՂՐԱՅՐ

Եղբայրն ասաց՝ քոյր չ'ունիմ, քոյրն ասաց՝ իմ աղբօր արև: Քոյրը տան մէջ շատ գործք ունի. նա պէտք է տունը զարդարէ, մաքրէ, աւլէ, նա պէտք է կերակուր եփէ, լուացք անէ, նա պէտք է կար անէ, հլւանդին խնամէ: Եղբայրն անհող դուրսը խաղում է, նա ամենիցն աւելի սիրելի է. քոյրը նորան «ջան» է ասում, նորա մատաղ է դառնում:

Եղբայր, դու մեծացիր, ես քեզ մատաղերը մեծանաս, դու ինձ տէր տիրական: Մայր, ե՞ս լաւ եմ՝ թէ քոյրս: Արդի՛, որ մատրս որ կտրեմ՝ կը ցաւի. դու իմ՝ շէնքն ես, նա իմ՝ շնորհքը:

Երկուշաբթի՛ հաց կը թխեմ,
Երեքշաբթի՛ լօշ կը ծալեմ,
Չորեքշաբթի՛ լուացք կ'անեմ,
Հինգըշաբթի՛ կարկտան կ'անեմ,
Ուրբաթ օր՝ զուգարս կ'անեմ,
Շաբաթ օր՝ ժամ կ'երթամ,
Կիրակի՛ խորած խելտամ,
Ո՞վ է բանում, որ ես բանեմ:

6. ՈՒԹՈՎ ԿԱՏՈՒ

Աշխարհքում ամենքը թշնամիք ունին: Գնացին մոծակի մօտ գանդատեցան: Մոծակն է դատաւոր:

Հունը գանդատեցաւ բաղեց: «Քեզ համար ճար չ'ունիմ, ասաց մոծակը: Իրդե գլխին բըռնցկով տալ չի ընել»:— Հապա ի՛նձ ի՛նչ կը հրամայես, հարցրեց բաղը դատաւորին, արեգակն ինձ այրում է: «Ա՛յ, բաղն ու արևի զօրութիւն չ'իմացող, զարմացած կանչեց մոծակը, բա կ'ուզես, որ արեգակ չ'ըլի ու սառչի՞ս: Լ՛նդուր է ասած, թէ սառած օճը առաջ տաքացնողին կը կրծէ»:

Եկաւ արեգակը գանդատեց ամպից, ամպը անձրևի վերայ, անձրևը խոտի վերայ: Մոծակըն այս անգամ շատ շփոթուեցաւ և ասաց. «Արեգակ, ամպ ու անձրև՝ դուք երկնքի բաներ էք, գնացէք ձեր ցաւը Եստրժուն յայտնեցէք. ես իմ պըստիկ տեղովըս ուզում եմ որտըս մեկնել իմ եօրդանի չափով. երկինքն այնքան հեռու է ինձանից, որ չեմ էլ տեսնում: Անձարացած արեգակն էլի եփ տուեց ծովը՝ շինեց ամպ, ամպն էլ քամուեցաւ, դառաւ անձրև:

Հիմի եկան խոտը, դառն ու գայլը և իւ-

րեանց ցար ասացին: Մոծակն աւելի նեղն ընկաւ և չէր իմանում, թէ ինչ անի: Մարդուն տեսաւ և ասաց. «Լսում են, թէ դու ամենից խելօք արարածն ես աշխարհքում. դէ՛հ, եթէ շնորհք ունիս, այս երեքին մազէ կամուրջով այնպէս մէկ մէկ անց կացրու, որ միմեանց չուտեն: Սոցա էլ այսպէս գըլխից հեռացուց:

Եկաւ շունը պառաւից գանգատեց: Մոծակը շատ չը լըսեց և ասաց, թէ կամ հաւատարմութիւնդ է պակասել կամ գող ես: Եւ շունն էլ ձայնը կտրեց ու ամօթից իւր պոչը կախ ձգեց և հեռացաւ:

Եկաւ սրառար. մոծակն իմացաւ, թէ նորա քանդողն ով է, ասաց. «Պիտեմ, գիտեմ, մարիկ, թէ ո՞վ է իտակում հացերդ և մուտատում կարասդ: Մուկը պըստիկ ու չըստիկ է. մէկին որ սպանես, տեղը հազար է բուսնում: Ինչ գնա էլի քո ականատը սարքէ, ես կատուի հետ խորհուրդ կ'անեմ, յոյսդ Լստծու վերայ դիր, կարելի է մի ճար գտնենք»: Պառաւին էլ այսպէս ցանեց:

Լսյքան երեւելի գործքեր կատարելուց յետոյ՝ մոծակն ուզում էր փոքր ինչ հանգստանալ. մէկ էլ տեսաւ, մուկը վազելով գալիս էր: «Մուկ, մուկ, քեզ շատ են գովում, կանգնիր

մի ասա՛, դու ես ուժո՞վ, թէ ես»:— Հալա կատուից ինձ ազատիր, նա իմ ետեւից ընկել է, յետոյ կը խօսենք: Լսաց մուկն ու փախաւ:

Կատուն էլ կատաղած հասաւ, բայց ուշ: «Մոծակ, իմ ոտի փշերը տեսնո՞ւմ ես, ասաց կատուն, ո՞ր թախ կացրիր մկան»: Մոծակը տեսաւ, որ այս գազանի համար համով դատաստան չը կայ, վեր կացաւ իւր թախտից և բրզըզալով պտուտ եկաւ: «Հալա մի խօսենք, փրշիկ, յետոյ փուշերդ սրէ, հայրդ լաւ է, թէ մայրդ»: Կատուն ասաց. նա՛օ, նա՛օ, կատուն ասաց. ո՛չ նա, ո՛չ նա: «Ինչո՞ւ, փրշիկ, աչքերդ չես հեռացնում ինձանից. կ'ուզես ճանկե՞լ ինձ»: Կատուն ասաց. մեա՞՛ւ, մեա՞՛ւ, կատուն ասաց. այո՛ այո՛:—

Մոծակը մէկ էլ բրզըզաց ու մտաւ կատուի ականջը. խայթեց, խայթեց, այնքան խայթեց, մինչև որ կատուի հոգին հանեց:

Մկներն էլ իւրեանց հարսանիքն սկսեցին, չալաւանդ խաղացին: Վայ խեղճ պառաւին:

7. ԱՌԱԳ ՄԸԿՆԻԿ

Լաչաք ծածկողը աւագ է. խաթունները լաչաք ունին: Լազ մըկնիկ, խաթուն մըկնիկ: Խաթունը գընաց էրիկ ուզելու: «Լստուած

յաջողի», ասացին ամենքը, «բախտաւոր լինիս»,
ասացին: Բախտը բերաւ, լաւ մարդ գրտաւ:
«Հնորհաւոր, աչքըդ լոյս», ասացին: Աինը տան
տիկին էր, մարդը տանուաէր էր: Մարդը դա-
դում էր, կինը կառավարում էր:

Յանկարծ խաթունը—ճժտիկ վժտիկ, արե-
զակը սււացաւ, ամենքը սրգուորեցան: Մէկն
եղաւ կատար կրտրիկ—մոխրաչափիկ, մէկը—
թւաթափիկ, մէկը—ճըղակըտոր, մէկը—զըլոր
մըլոր, մէկը—բըրոր մըրոր, մէկը—կըթօց շըր-
ջեկ, հովիւը նախիրն անտէր թողեց, մաքին
մխիթարելու գրնաց:

Ել ո՞վ մընաց, որ չը մըղկըտաց: Մաքին
մըղկեաց, թաղեց մըկան, մեր աւագ մըկան:

Են հանաքին ի՞նչ ասեմ, որ կէսը զորթ
չէ: Մուկը ծակ չէր մըտնում, ցախ աւելն էլ
պոչեցը կապեցին: Մուկը մեռաւ—աշխարհը
սըզաց, ա՛յ բան:

Կատուի խըռխըռալն, մկան հոգեհան-
դիտուն է:

8. ՄԱՐԴ ՈՒ ԿԵՆԿԱՅ ՍԷՐ

Ուր սէր կայ, այն տեղ խռովութիւն և
կռիւ չը կայ: Ե՛րբ ինչ սէր է, մէկն ուզում է
կոմբալ դառնալ, ծեծել, միւսն ուզում է դանակ

դառնալ, կրտրել: Մէկը միւսին ուզում է սպա-
նել, մահն ընկերովի հարսանիք է: Մէկը մա-
ծուն է շինում, միւսն ուտում է, մէկ ձեռով
ծափ տալ չի ըլիլ:

Երիկը դառաւ բըռան կատու, ճութ ճութ
խաղող, կարմիր գինի, թեժ թունդ քացախ:
Անիկը դառաւ կաղնի կոմբալ, սուր սուր դա-
նակ, սարխոշ Մայրո:

Բըռան կատու—խոշոր ծեր կատու: Ճութ
ճութ խաղող—այգի: Կարմիր գինի—կարաս:
Թեժ թունդ քացախ—չիրախանայ: Կաղնի
կոմբալ—անտառ: Սուր սուր դանակ—գարբնի
շինած: Մայրո—Մարիամ:

Երբ որ երիկը քացխեցաւ, կինը ճաքեցաւ,
մունջ կացաւ:

9. ԾԵՇՈՒԱԾ ԳԱՌՆԻԿ

Գառնիկ, մէկ էլ պատմիր գըլլիդ եկածը.
պատմիր, ոչինչ մի պակսեցնի:

«Ես գընացի ծառի տակը արածելու: Տե-
ւայ լաւ կանաչ խոտ ուտելու: Ի՛նչու կանդ-
նեց մի պառաւ կին: Ճիպտ ունէր նա իւր
«ձեռքին: Փիս կընիկը ինձ ծեծեց, ծեծեց որ
«հեռանամ: Ոտիկներըս կոտորտեց: Խիստ ցա-
ւեցան ոտիկներս, ես չը կարողացայ լացըս պա-

«Տել: Խիստ ծեծ կերայ, ես լաց եղայ»:

Ոչխարը գլուխը շարժեց, նեղացաւ: Մըտ-
քումն ասաց. «Նա մեր միան է ուտում, մեր
եղն ու պանիրն է վայելում, մեր կաթն է խը-
մում, մեր բուրդն է գրգում... Ո՞վ գիտէ, գուցէ
վաղը ինձ էլ մորթէ: Այսքան բարութիւն որ
անում եմ, իմ գառնիկիս ինչն^օ չէ խնայում»:
Լչի պառան եկաւ սորան էլ, իւր գառնիկին
էլ ճիպօտով քրշեց:

«Է՛հ, ասաց մայրը, գընանք, որդի, մարդիկ
ոչ արդարութիւն գիտեն, ոչ երախտագիտու-
թիւն ունին»: Գընացին, հեռացան:

10. ԱՂՈՒԷՍԻ ԹԻՔԷՆ

Խեղճ աղուէսը վաղուց մի թիւքայ բերան
չէր դրել: Ծոմ պահող ճրգնաւորի պէս ման
էր գալիս, ամենքի մեղքն էր գալիս: Մէկ էլ
տեսնես, նա կանգնեց մի տեղ, դունչը սրեց:
«Է՛ս մէկ, ասաց, երկու, երեք», և փընթփըն-
թաց մինչև տասն ու մէկ: Յետոյ մըտքումն
ասաց. «Ի՛նչ չաղեր են... վեղը, սիրուն վեղը»:
Իայց չը մօտեցաւ. աղուէսն ու չը մօտենայ,
այ՛ զարմանալի բան:

Պառաւր գնաց բուրդ բերեց գըզելու: Գըզ,
գըզ, գըզ արեց ու տեսաւ, որ աղբի տակից

ինչ որ քրչփորում է: Կանչեց. «Հափսա»:
Հափսի ձայնով այնպէս լռութիւն տիրեց աղ-
բսխանումը, որ ճանճն անց կենար՝ կը լսուէր:

Գըզ, գըզ, գըզ... պառան իւր բանին
էր: Մէկ էլ տեսաւ, հաւը ինչ որ շփոթ հա-
նեց: Պառան ասաց. «Երանի, ի՛նչ է փորա-
ցաւդ, որ կը կըռում ես»: Հան իւր կըռկը-
ռոցը չը դադարեցրեց: Պառաւր ոտքի կանգ-
նեց. «Մէկ, երկու, երեք... տաս. էլի մէկ,
երկու, երեք... տաս». մէկ խօսքով, քանի հա-
մարեց, տասն էր համարում: «Տղէ՛քք, հարայ
տուեց պառաւր, գայլը մէկ վառիկ փախցրել
է, գնացէ՛ք շուտ»:

Խեղճ գայլն անունն է կոտրած, աղուէսը
աշխարհք քանդեց:

Աղուէսին հարցրին. գայլն խօ չէ՞ս տե-
սել: «Ի՛նչպէս չէ, ասաց, զընչին մէկ վառիկ
ունէր, ճամփի այն երեսով գընաց»:
Այսպէս իւր գըլխից հեռացրեց նոցա, ինքը մարսեց և
այս խաղերն ասեց.

Ա.

Բ.

Մէկ երկու տասն ու մէկ.
Տասն ու մէկը ո՞վ ասաց.
Տասն ու մէկը ես ասի,
Թէ չիս հաւտայ, համբրէ տես:

(Տոգուն,
Աստուած ողորմի այն պառաւի
Որ կը նըստէր չորեք ճամփին,
Լիւրը գըզէր, լիւրը մանէր,
Լիւրը խճուճը խտակէր:

Մոնթը շատ երազ էր տեսնում. երազում տեսնում էր արքայութիւն: Մէկ օր էլ զընաց, ասաց, թէ արքայութեան դուռը բացէք, մրսնեմ: Հրեշտակը հարցրեց, թէ ի՞նչ լաւութիւն ես արել: «Լաւութիւն շատ եմ արել, ասաց. պատու ծոմ պահել եմ, աղքատին ողորմութիւն եմ տուել, եկեղեցի եմ շինել»: Հատ ուրախացան հրեշտակները:

Ասացին, արի փորձենք քեզ: Անց կացիր այս մազէ կամուրջը, մի վարդ կըտրիր բեր մեզ. քանի որ հարայ տան՝ տարա՛ն, տարա՛ն, դու ախանջ չը զընես և յետ մրտիկ չը տաս: «Տէրը ձեզ բարի, ասաց մոնթն ուրախացած, սորանից էլ հեշտ բան կըլն»:

Գընաց, վարդ կըտրեց, բայց ի՛նչ հրաշալի պարտէզ տեսաւ. սիրտն ուզեց, որ մնայ այն տեղ:

Նա յետ եկաւ, յետեից տարա՛ն, տարա՛ն գոռացին: Հատ պընդեց սիրտը, բայց զուր, մէկ էլ յետ նայեց, և այն ժամանակ արեգակը խաւարեցաւ:

«Ի՛նչ, ասացին նորան, քեզ համար արքայութիւն չը կայ»:—Ի՞նչպէս թէ չը կայ, սիրտը կոտորած պատասխանեց մոնթը. հանեց

ջեբից սաղմոս, աւետարան, ժամադիրք, և ասաց՝ Տեսէ՛ք, կարդարով մաշել եմ: «Սըրտումը պէտք է դրել էիր, ասացին, չէ թէ ջերումը»:

Մոնթը զարթեցաւ, տեսաւ, որ իւր տեսածն երազ էր: Այն օրը շուարած միշտ կըրկնում էր. «Սըրտումն ի՞նչպէս պահեմ այս գըրքերը. մէկ չէ, երկու չէ, երեք է»: Մին էլ մի ձայն լսեց սար ու ձորից. «Ուղան ասաց քեանդըրբազութիւն գիտեմ. նորան պատասխանեցին՝ քո քեանդըրբազութիւնը մազէ կարմնջի վըէն կ'երևայ»:

Մոնթի դարդերը յետ անելու համար՝ ամարուայ օրեր պէտք է լինեն և ձրմեռուայ գիշերներ:—Սուտ «մեղին», սուտ «թողութիւն»: Ուշ ըլի, նուշ ըլի:

Մտայ ի տեղըս ի գերեզման,
Անխօսիլ, անխոստովանիլ,
Անմահ մեռել եմ,
Անգերեզման թաղուել եմ:
Անթառամ պըսակի,
Լուսեղէն զըբախտի
Արժանանամ:

Այսպիսի անխելք մարդուն կ'ասեն. «Խօսքը հարստութիւնը չէ, խօսքը կառավարելն է»:

Նա միայն ուտում էր և ծոյլ էր: Երևի միշտ
ասում էր. «Ուտեմ տիտիմ. նունում նանամ»: **Հարստութիւնն ասաց.** «Պուսս խոմ չեմ, մէկ
էլ դուրս գամ: **Հարստութիւնը՝ անխելքի գան-
ձանակն է:** Ով տուն չէ շինի, տըները բըս-
նովի գիտէ:

Տուտուց, տուտուց
Կարմիր կրտուց.
Համ պասուց
Ու համ ուտուց:

Այսուհետև կը կարդանք պատմութիւնը:
«Նըստեց, ունի երկու ձայնաւոր՝ յ, է, բայց միշտ գրում
են մէկ է ձայնաւորով: Այսպէս բառեր շատ կան:

Ա. Բ. Գ.
Նըստեց. նս-տեց. * նստեց: *)

Նըստեց, գլխին, խրտնել, գընայ, գըտնես, փընտուց, բարձը,
նս-տեց, գլ-խին, խրտ-նել, գ-նայ, գտ-նես, փնտ-ուց, բար ձը,
ճըռած, բըռնեց, գանձանակըս, նըմուշ, պըտողով, Լըցուկ, նըմարեց,
ճ-ռած, բռ-նեց, գան-ձա-նա-կս, ն-մուշ, պտ-ողով, Լ-ցուկ, նշ-մա-րեց
բըհամ, հարըստութիւն, տըուեց, ապըսպրած, աղջկան, ջըրի,
բ-համ, հա-րս-տու-թիւն, տ-ուեց, ա-պսպ-րած, աղ-ջ-կան, ջ-րի,
* նստեց, * գլխին, * խրտնել, * գնայ, * գտնես, * փնտ-
ուց, * բարձր, * ճռած, * բռնեց, * գանձանակս, * նմուշ,

*) Այսուհետև առանձին ընկերացանութեան հատուածներ էլ չի առա-
ջարկվում, այլ մանուկները պէտք է կարդան նոյն ինքն պարտաւիճանները ամ-
բողջութեամբ: Բայց որովհետև կիսավանկներն (ղեղձուած ը) դեռ սովոր չեն,
ուստի այս տեղ մի քանի վարժութիւններ է բերուած այդ նպատակով: Աստղա-
նիշ բառերը թէ՛ այս տեղ և թէ՛ պատմութեան մէջ կիսավանկեր ունին:—
Առաջարկուած վարժութիւններէց Ա-ը պարունակում է ամբողջ բառեր
կիսավանկ ը-երով: Բ-ը՝ նոյն բառեր վանկերի բաժանած բայց առ տնց
ը-երի, Գ-ը՝ նոյն բառեր անբաժան և առանց ը-երի:

* պտողով, * լցուկ, * նշմարեց, * բհամ, * հարստութիւն,
* տուեց, * ապսպրած, * աղջկան, * ջրի:

13. ՆԱՀԱՊԵՏԵՆՅ ՍՂՋԻԿ

Համբերութիւնը կեանք է: Եստուած հա-
լալին կը տայ: Եմէն բանի վերջն է գովելի:
Մարդ՝ մարդու քահանայ. մարդ՝ մարդու սա-
տանայ: Եմպ օրը գայը կ'ուրախանայ: Ոչով չասի,
թէ իր ճրագը մինչև առաւօտ լոյս կու տայ:

Տըղի, կընկայ, աննման, աղջկայ, փըրփրացրեց, Լըցրեց,
տ-ղի, կն-կայ, ան-ն-ման, աղ-ջ-կայ, փր-փ-րաց-րեց, Լը-րեց,
լըուացուեցաւ, պըստկի, տըուեց, հօրըս, խփել, ճըղների,
լ-ուաց-ուե-ցաւ, պս-տ-կի, տ-ուեց, հօ-րս, խ-փել, ճղ-նե-րե-
խմես, գըտած, պըսակ, վըրէն, մօրըս, հանգըստանալ, փախցընել,
խ-մես, գ-տած, պ-սակ, վ-րէն, մօ-րս, հան-գս-տա-նալ, փախ-ց-նել
սըրբել, հօվըւին, կըտըրտեց, դըռներ, դըրան, կըտին, մըշակներ,
սը-րբել, հօ-վ-ըւ-ին, կ-տը-տեց, դ-ռ-ներ, դ-րան, կշ-տին, մ-շակ-ներ,
բըռնէ, փընտուելու, թըուցրեցին:
բռ-նէ, փնտ-ուե-լու, թու-ց-րե-ցին:

* Տըղի, * կնկայ, * աննման, * աղջկայ, * փրփրացրեց,
* լըրեց, * լուացուեցաւ, * պստկի, * տուեց, * հօրս, * խփել,
* ճըղների, * խմես, * գտած, * պսակ, * վրէն, * մօրս, * հանգս-
տանալ, * փախցընել, * սրբել, * հօվըւին, * կարտեց, * դռներ,
* դրան, * կշտին, * մշակներ, * բռնէ, * փնտուելու, * թուցրեցին:

14. ԳԱԶԱՆՆԵՐԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Եմէն բանին տէր կ'ուզէ, ամեն բանը
թագով պէտք է պըսակուի: Թագաւորն էլ
թագի լայաղ պըտի: Ինչ կը ցանես, այն կը

Տրձես: Եւերը իրար հետ կրուվում են, գայլի
դէմը միանում են: Սէրը սիրով կը լինի, քաշ
քաշելով բան չի դառնայ:

Տուեցին, աւնից, բռնեց, շնորհք, մշտքում, արքանչելի,
տ-ուեցին, տ-նից, բռ-նեց, շ-նորհք, մտ-քում, ս-բան-չե-լի,
Հանգըստանում, խրատ, սըրտով, վըրան, Աստըծուն, քաղցը,
Հան-գս-տա-նում, խ-րատ, սը-տով, վ-րան, Ա-տ-ծուն, քաղ-ցը,
կտարտուելով, Հանգըստացրեց:
կո-տր-ու-ե-լով, Հան-գս-տաց-րեց:

* Տուեցին, * անից, * բռնեց, * շնորհք, * մտքում,
* արքանչելի, * հանգստանում, * խրատ, * սրտով, * վրան,
* Աստծուն, * քաղցր, * կտարտուելով, * հանգստացրեց:

15. ՀԱԶԱՐԱՆ ԲՈՂԲՈՒՂ

Եթեր եկեղեցի էլ որ շինես, դեռ էլի
վարձքիդ չես հասնի: Աստուած շատ ու քրչին
չի նայում, սըրտի միջին է նայում: Սէրտը
ճըրագ չէ, որ լոյս տայ, Աստըծուն է յայտնի:
Աշխարհքը կըտրիճին է, վարձքը արժանա-
ւորին է: Բըլուլը իւր դարդը կուլայ, ազուար
դա՛ր դա՛ր կ'անէ:

Բըլուլ, խեղաուէր, ճըգնաւոր, խստացաւ, շեղաուեցաւ,
բը-բուլ, խեղ-տ-ուէր, ճգ-նա-ւ-որ, խս-տա-ցաւ, ս-կո-ու-ե-ցաւ,
աշխուեցաւ, աննման, մշտածեց, շուարած, կըտրիճ, խմուի,
տնկ-ու-ե-ցաւ, ան-ն-ման, մ-տա-ծեց, շ-ու-ար-ած, կտ-րիճ, խմ-ու-ի,
ճըվելեց, բըլելեց, նշան, բռնատուն:
ճը-վ-ե-լեց, բը-լ-ե-լեց, ն-շան, բռ-նա-տուն:

* Բըլուլ * խեղաուէր, * ճըգնաւոր, * խստացաւ,
* սխուեցաւ, * տնկուեցաւ, * աննման, * մտածեց, * շուարած,
* կտրիճ, * խմուի, * ճըվելեց, * բըլելեց, * նշան, * բռնատուն:

16. ԲԻԻՐԱՊԱՍԻԿ

Բիւր—տաս հազար. բիւրապատիկ—հա-
զարապատիկից էլ աւել: Աստուած, ամենայն
բան քո օրհնութեամբ է լինում, օրհնի՛ր և
ինձ: Աստուած կանչողը անյոյս չի մնայ: Աս-
տուած հայրսին կու տայ: Գողին էլ «Թողու-
թիւն» կայ, սուտ «մեղին» Թողութիւն չը կայ:
Անէճքը անիծողին կը դառնայ: Արդապետին
ասին, որդիդ մեռնի. ասաց. ես որդի չ'ունիմ,
համա խօսըրդ խօսը չէ:

Բըլտում, կըտրուի, Թըթի, ապսպրածները, կնկան, մըթնեցաւ.
բը-տում, կ-տր-ու-ի, Թ-թի, ապ-սպր-ած-նե-ր-ը, կն-կան, մ-թ-նե-ցաւ.
վըուել, հարստացան:
վու-ու-ել, հար-ստ-ացան:

* Բըլտում, * կտրուի, * Թթի, * ապսպրածները, * կնկան,
* մթնեցաւ, * փուուել, * հարստացան:

17. ՄՕՐ ԳՐԱԾ ՆԱՄԱԿԸ ՈՐԳՈՒՆ

Մէկ կող կորեկի շարելը հեշտ է, քան
մէկ որդու մեծացնելը: Որդին որ բռնումը
ձուածեղ շինէ, մօր պարտքիցը չի կարող դուրս
գալ: Գրած նամակը պատասխան կ'ուզէ: Որ-
դու համբաւը մօր սիրտը կամ կը սկսցնէ կամ
կը կարմրեցնէ:

Կըտրուեցաւ, մըղկտաս, զուարթ, սըբէկը, մարգըտէ, քննե,
կ-տր-ու-ե-ցաւ, մղ-կ-տաս, դ-ու-արթ, սը-բէ-կը, մար-գը-տէ, ք-ննե,
* կտրուեցաւ, * մղկտաս, * զուարթ, * սրբէկը, * մարգրտէ, * քննե:

Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ւ Ա Ն Ք

1) ԿԵՆԴԱՆԵԱՅ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԶԱՅՆԵՐԻ ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կուռնիկ կազմողն կ'ասեն. «Գայ, գայ, ճամբորդը»:

(կուռնի):

Ծիտ, ծիտ, ծաարուն,

երբ որ մ'ընի, գնաս տուն, թու... .

(ճամբորդ):

«Միւս, կատու»:

— Ո՛ւմ կատուն ես.

«Աղաբէկ»:

— Ի՞նչ ես ուզում.

«Սեր ու կարաք»:

— Ո՛ւմ Համար.

«Իմ որդիերանց Համար»:

(կատու):

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ,

Քո Հայրն ի՞նչ, քո մայրն ի՞նչ,

Բաշտու Հաւի աչերն ի՞նչ:

(ծիծեռնակ):

«Բեռն մեռել է, քեռն մեռել է,

մեռել է, մեռել է»:

— Ե՛րբ, Ե՛րբ, Ե՛րբ.

«Մը... կը... կէլ օրը, մը կը կէլ օրը»:

— Ա՛նքթ, Գ՛նքթ, Գ՛նքթ: (Գնքթ):

Այ տէրակը, ջան տէրակը,

Չես ուտում, չես խմում,

Քո իտրը բանի՛ գագուց:

(Չաշէն):

Կըս պօն խիկ, խիպօն խաղաց,

Այլէ տեղէ տընագ է,

Է՛ծիկ մէ՛ծիկ բղեց է,

Ռ՛Ք, ախ՛Ք, նաղարաց,

Հա՛ր, Բա՛րա, Հա՛րիաց,

Քաթկալի հօճակ,

Պնտ պօրօճակ,

ձըթ, պըթ:

(Կարաք):

Վերին տանտակ՝ տըխկ տըխկ,

Յաճըն տանտակ՝ վըխկ վըխկ,

Մէջն է տուտուց տուտուտուց,

Տըխկ բերան՝ վըզ վըզ:

(Չգողաց):

2) ՕՐԱՅՈՅՑ, ԼՏՆԱՅՈՅՑ ԵՒ ԵՐԵՒՈՅՑՆԵՐ

Երկուշաբթի՛ շըլաղուտ,

Երեքշաբթի՛ սաշտաբօրա,

Չորեքշաբթի՛ Հաց կը թխեմ,

Հինգշաբթի՛ բաղնիս կ'երթամ,

Ուրբաթ՝ թուրքի կերակի,

Նաբաթ՝ ջհուդի կերակի,

Կերակի ու մեր կերակի,

Տօ, անկատ, ի՛նչ բան անեմ:

Յո՛ւրբան է՛նչ տխուռ մը կ'ըմանայ, թէ օրն երկարացել է:

Խօսէ որ լա՛րբ լա՛րբ, օրերը կը տաքանան:

Մոտի ինչի

Լագլագը բնին:

Աշխատէս կրաս, ինչպէս Երեւանի աստուծոյ:
Փառմը Զորին արեգակով պիտի դուրս գայ, Երեւանի միջնով:

Չէ՛ն է գալիս լիակամ, լիակամ,
Թուրքը ասաց՝ բանս փառ է,
Պատան ասաց՝ մողխ կրաս,
Գալչն ասաց՝ փորին դեղ է:

Անքե, անձրե, ցած արե,
Բուսցուր ցորեն ու դարե,
Բուսցուր ճաղիկ, կանաչ խոտ,
Աւել փաշե, մաքրե՛ օդ:

Անձրե, անձրե, ցած արե,
Գողղոց ամենուս բարե:

Ագուաւի ճաշը լի, որ Աստուած լսէր, Երեւանի ձեռն կու գար:

Կարմիր կանաչ գոտիկ:

(Երեւան):

Հանք մը ունիմ հանաչ հանաչ,

Աստուծոները մըրբերանաչ,

Կաթնաղբիւրքէն ջուր կը կոմե,

Արեւմտային ճաշն կը հանե:

(Սրբաբան):

Նիկդեցի մի կայ, շատ մեծ է,

Առանց սիւնի ու գերանի կանգնած է,

Հողարտուր կանթիկները ասանց շուանի

Կախուած են, և փոռ են ասանց ձկնի:

(Սրբաբան և աստուծոյ):

Լուսինն էր շնորհաւոր,

Եւ մեղաւոր, դու լծադաւոր,

Նստած բանին՝ բարաբաթ,

Կանգնած բանին՝ հարաբաթ:

(Սրբաբան և աստուծոյ):

Մենք մայր զմ է, աստուծոյ:

Մենք մայր զմ է, աստուծոյ:

Մենք մայր զմ է, աստուծոյ:

Մենք մայր զմ է, աստուծոյ:

Մենք մայր զմ է, աստուծոյ:

Մենք մայր զմ է, աստուծոյ:

Նուրն, նուրն եկել է,

Աջուր հուրն եկել է,

Նիւրա շաղկե հաղել է,

Կարմիր գոտիկ կապել է:

Եղ ըրեք, միջրը բռնեք,

Չուր ըրեք, զլիւն ամենք:

Մեր նուրնի փալը սուէք,

Առանք խմեք, բէ՛ք անենք:

(Սրբաբան և աստուծոյ):

Կասուի էրեւան:

Կասուի էրեւան:

Ճուր, ճուր, ճանաչ,

Աստուծոյ գուսը բանանք,

Գուսը մամ ասենք,

Ներս գանեք, պատարագ անենք:

Կամ

Կարկաչուց, կարկաչուց

Սե օձին՝ սե Սանտին,

Նկնկներ,

Խուկ ասէք, մոմ ասէք,

Տանկերու պատարագ արեք,

Իմ կարմիր հաղիկն էլ

Մուրս ըրեք:

(Ար Երգուի Զորին Բ Երեւան):

(Ար Երգուի Զորին Բ Երեւան):

Աշխատիս, աշխատիս,

Հիս կեղտ մի ձիւնոր,

Կախուր ձեռն բայ ձիւնոր,

Աջու ձեռն ուղարան,

Չախու ձեռն սողմարան,

Աջու գրեք, ձախով քնքեր,

Չախով գրեք, աջու քնքեր:

Բարեկամ, Երեւանի անունն է՛ն է: (Այս անուն):

Չեր (այս անուն) լծախոն նստի,

Գնդիկի ձեռքը ջեր ասնի,

Հինգ արանին քերեց հանի,

Սուրը Սարգսին մատուց անի:

(Սրբաբան և աստուծոյ):

Քան, քան, մայրս մայրս,

Վեր Երա ըրեքի վերաւ:

Կանկեցի տեր Զարար,

Խուկ ու մոմ հաղիս արաւ,

Աստուծոյ պաշտոմ արաւ,

Երկուս հսկում արաւ:

Մէկն էն է պուճակ,

Մէկն էն է պուճակ:

